

Міністерство освіти і науки України
Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра аудиту, обліку та оподаткування

Центрально-
український
національний
технічний
університет

Економічний
факультет

кафедра
аудиту, обліку та
оподаткування

ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
за освітньо-професійною програмою «Облік і оподаткування»
всіх форм навчання

Кропивницький – 2022

Міністерство освіти і науки України
Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра аудиту, обліку та оподаткування

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА»

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
за освітньо-професійною програмою «Облік і оподаткування»
всіх форм навчання

Затверджено
на засіданні кафедри
аудиту, обліку та оподаткування
Протокол № 1 від 30.08.2022 р.

Методичні рекомендації з вивчення курсу «Економічна експертиза» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньо-професійною програмою «Облік і оподаткування» всіх форм навчання / Укл.: О.Б. Пугаченко, Т.В. Фоміна. – Кропивницький: ЦНТУ, 2022. – 63 с.

Методичні рекомендації з вивчення курсу «Економічна експертиза» призначено для вивчення теоретичних питань курсу, виконання практичних завдань і самостійної роботи студентів та розв'язування тестів здобувачами денної і заочної форми навчання спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Укладачі:

Пугаченко О.Б. – к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

Фоміна Т.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

Рецензент:

Шалімова Н.С. – д.е.н., професор, декан економічного факультету

Відповідальний за випуск:

Пугаченко О.Б. – к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА.....	6
ОСНОВНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ «ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА».....	7
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА».....	9
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ.....	11
ЛЕКЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ.....	17
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.....	24
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ.....	38
ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ.....	44
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	45
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Дисципліна «Економічна експертиза» викладається відповідно до навчального плану підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньо-професійною програмою «Облік і оподаткування», як обрана з блоку вибіркових дисциплін та складається з 90 годин і трьох кредитів.

Дані методичні рекомендації складено відповідно до освітньо-професійної програми вищої освіти та визначають зміст і послідовність вивчення теоретичних засад організації і методики економічної експертизи та застосування їх у практичній діяльності експертів з економічних питань із врахуванням особливостей обраного Україною курсу на євроінтеграцію.

Економічна експертиза як один із доказових аргументів використовувалась ще з часів Аристотеля, Демосфена, Ксенофонта. Економічна експертиза спрямована на вивчення діяльності фінансово-економічного характеру. В умовах ринкової економіки, коли економічні відносини вирішуються на підставі законів і нормативно-правових актів, значення економічної експертизи зростає, отже важливо навчити студентів застосовувати набуті знання правових і економічних дисциплін у їх подальшій професійній діяльності. Крім того, майбутні експерти з економічних питань повинні мати високий рівень теоретичних і практичних навичок з організації та методики проведення судово-економічних експертиз в умовах євроінтеграційних процесів, а дані методичні рекомендації повинні допомогти здобувачам в оволодінні цими знаннями.

Для засвоєння дисципліни «Економічна експертиза» необхідно використовувати раніше отримані знання економіко-правового характеру та враховувати обраний вектор розвитку України на євроінтеграцію.

У лекційному матеріалі викладено основний зміст понять, які є базовими у вивченні даної дисципліни. Вирішення запропонованих практичних завдань – виконання практичних завдань, аналіз реальних ситуацій та складання фрагменту Звіту експерта з економічних питань, - дозволить узагальнити і закріпити теоретичну обізнаність студентів з організації, методики та порядку проведення економічних експертиз. Розв'язання тестів на поточних, модульних та підсумковому контролях дозволить визначити та оцінити рівень набутих знань, а представлені тести можна використовувати при оцінюванні отриманих знань здобувачів на заліку.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач	 Пугаченко Ольга Борисівна кандидат економічних наук (спеціальність 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)»), доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Профілі в науково-метричних базах даних	Google Scholar, Web of Science, ORCID, RessearcherID, Publons
Профілі в соціальних мережах	Facebook, Instagram
Контактний телефон	(+38) 0505729740
Електронна адреса	pugachenkoolga@gmail.com
Дистанційні заняття у синхронному режимі – за розкладом занять	Постійна адреса Zoom-конференції https://us04web.zoom.us/j/6946370364?pwd=ZnRROXYrWHIxVWNNUk9ZYTJ5dFhqUT09 Ідентифікатор конференції: 694 637 0364 Код доступу: HUw6aq
Дистанційні консультації у синхронному режимі – за розкладом консультацій	Viber, WhatsApp, Telegram – (+38) 0505729740 – Пугаченко Ольга

ОСНОВНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ «ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА»

Мета дисципліни: формування системи знань з теоретичних та практичних засад економічної експертизи, вивчення її прийомів і процедур, дослідження порядку призначення і проведення судових експертиз з економічних питань та особливостей надання висновків за результатами економічної експертизи, виховання у студента відповідальності та додержання ним, як майбутнім судовим експертом з економічних питань, прав і обов'язків, встановлених для цієї категорії фахівців чинним законодавством України в умовах євроінтеграції.

Завдання дисципліни: отримання теоретичних знань, наукових та правових основ економічної експертизи; вивчення системи методів судової експертизи з економічних питань та засвоєння спеціальної термінології; набуття навичок проведення економічної експертизи при дослідженні документів про діяльність підприємства, стан його бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності та фінансово-кредитні операції; оволодіння організаційними і методичними способами попередження правопорушень в економічній сфері суб'єктами підприємницької діяльності; ознайомлення із сучасними тенденціями розвитку економічної експертизи в Україні та зарубіжних країнах-членах ОЕСР.

Предмет дисципліни: теоретико-методичні положення й інструментарій економічної експертизи та специфічна сфера відносин, які виникають у процесі проведення судової експертизи з економічних питань.

Місце дисципліни в навчальному процесі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: вивчення дисципліни ґрунтується на знаннях з економіки підприємств, макро- та мікроекономіки, правознавства, фінансів, фінансового і управлінського обліку, оподаткування, економічного аналізу, аудиту, державного фінансового контролю тощо. Крім того, необхідними є знання цивільного, господарського, адміністративного та кримінального процесуального законодавства.

Знання та вміння, що формуються під час вивчення дисципліни: Після вивчення дисципліни здобувач повинен:

знати:

- предмет, мету і завдання навчальної дисципліни, її місце та значення у системі економічних і юридичних наук;
- наукові основи організації та проведення економічних експертиз в умовах євроінтеграції України;

- законодавство, у т.ч. і європейське, яке регулює проведення економічних експертиз;
- процесуальні засади призначення та проведення судово-економічних експертиз;
- організацію судово-експертної діяльності;
- процес судової експертизи з економічних питань та стадії її проведення;
- питання, які ставляться перед судовою експертизою;
- порядок документального оформлення економічної експертизи.

уміти:

- володіти науковим апаратом та основними методами економічної експертизи;
- отримувати докази фактів порушень вимог законодавства, у т.ч. і європейського, та нормативно-правових актів, які регулюють діяльність суб'єктів господарювання в цілому та за окремими операціями, зокрема;
- визначати коло питань, які можуть бути поставлені перед експертами;
- правильно формулювати питання відповідним фахівцям при призначенні економічних експертиз;
- працювати з різними джерелами інформації, інформаційними ресурсами та технологіями, застосовувати основні методи, способи і засоби одержання, зберігання, пошуку, систематизації, обробки і передачі інформації;
- застосовувати економічні й юридичні знання на практиці та використовувати документи-носії економічної інформації, які можуть стати доказами;
- належним чином оцінювати висновки експертів судової експертизи з економічних питань;
- працювати з документами, що містять інформацію в процесі практичної діяльності у боротьбі з економічною злочинністю в умовах євроінтеграції України.

набути соціальних навичок (soft-skills):

- здійснювати професійну комунікацію;
- ефективно пояснювати і презентувати матеріал;
- проявляти активним учасником у командній роботі та отримати навички самопрезентації;
- взаємодіяти в проектній діяльності та чітко доводити свої аргументи.

У процесі вивчення даної дисципліни використовуються такі види навчання: лекції, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальне науково-дослідне завдання, поточні контролі знань, підсумкові модульні контролі, складання заліку.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА»

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Сутність економічної експертизи

Тема 2. Теоретичні засади судової експертизи з економічних питань

Тема 2. Організаційні засади економічної експертизи

Тема 4. Порядок призначення та проведення економічних експертиз

Тема 5. Дослідження об'єктів економічної експертизи

Тема 6. Документальне оформлення результатів експертизи

Тема 7. Економічна експертиза документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності

Тема 8. Економічна експертиза документів про економічну діяльність підприємств й організацій

Тема 9. Економічна експертиза документів фінансово-кредитних операцій

Тема 10. Проблеми та перспективи розвитку економічної експертизи в умовах євроінтеграції України

МОДУЛЬ 2

Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) передбачає проведення дослідження особливостей економічної експертизи в різних країнах світу (країна визначається за вибором здобувача, але враховуючи євроінтеграційний шлях розвитку України, перевага надається країнам Європи, що входять до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)).

Виконання індивідуального науково-дослідного завдання є методом отримання навичок науково-дослідної роботи, в процесі якої здобувач має навчитися самостійно працювати з економічною літературою, науковими публікаціями вітчизняних та зарубіжних вчених, використовувати законодавчу та нормативно-правову базу, дані офіційних сайтів мережі Інтернет, аналізувати статистичні дані, узагальнювати отриману інформацію та логічно викладати свої думки з приводу того чи іншого питання особливостей економічної експертизи в різних країнах світу (перевага надається розвинутих країнам Європейського Союзу, що входять до ОЕСР).

Індивідуальне завдання передбачає виконання його протягом навчального семестру і повинно бути спрямовано на дослідження особливостей економічної експертизи в різних

країнах світу. Країна, на прикладі якої буде проводитись дослідження, визначається самостійно за вибором здобувача, але не більше ніж одна особа на дослідження окремої країни. Бажано для дослідження обирати одну із розвинутих країн Європейського Союзу, що входять до ОЕСР.

Для виконання індивідуальної роботи здобувач вивчає та опрацьовує навчальну і наукову літературу, законодавчі й нормативні документи відповідної країни, що обрана як об'єкт дослідження. Все це бажано робити використовуючи мову оригіналу або офіційні версії перекладу. Результати проведеної індивідуальної науково-дослідної роботи оформлюються у вигляді реферату чи презентації.

Тематичний план

№	Тема	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти		
		Години для лекцій	Години для практичних занять	Години для самостійної роботи студентів
1	Сутність економічної експертизи	2	2	4
2	Теоретичні засади судової експертизи з економічних питань	2		4
3	Організаційні засади економічної експертизи	2		4
4	Порядок призначення та проведення економічних експертиз	4	2	4
5	Дослідження об'єктів економічної експертизи	2	2	4
6	Документальне оформлення результатів експертизи	2		4
7	Економічна експертиза документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності	4	2	4
8	Економічна експертиза документів про економічну діяльність підприємств й організацій	4	2	4
9	Економічна експертиза документів фінансово-кредитних операцій	4	2	4
10	Проблеми та перспективи розвитку економічної експертизи в умовах євроінтеграції України	2	2	4
	Всього – 90 годин:	28	14	48, у т.ч. 8 – ІНДЗ

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою ECTS з подальшою трансформацією у п'ятибальну шкалу:

0-60 – «F», «FX» – «незадовільно»

61-74 – «E», «D» – «задовільно»

75-89 – «C», «B» – «добре»

90-100 – «A» – «відмінно».

Критерії оцінки:

Лекції:

1) за присутність на лекції здобувач отримує 0.5 бала, за умови активної участі у її проведенні.

Практичні заняття:

2) за присутність на практичних заняттях – 0.5 бали, за умови активної участі у її проведенні;

3) за відповіді на контрольні питання на практичних заняттях здобувач отримує:

1 бал – здобувач дає вичерпну, змістовну і правильну відповідь на поставлене питання, при цьому вільно володіє економічними категоріями, передбаченими законодавством з економічної експертизи, логічно і послідовно розкриває організаційні аспекти щодо проведення економічної експертизи, показав глибокі знання нормативних та законодавчих актів, спеціальної економічної літератури;

0,5 бали – здобувач в основному правильно відповів на поставлене запитання, але припустив деякі неточності у визначенні змісту окремих економічних категорій і викладі організаційно-методичних підходів щодо проведення економічної експертизи, показав неміцні знання літературних джерел, не досить переконливо аргументував свою відповідь;

0 балів – здобувач не знає або невірно сформулював відповідь на поставлене питання, припустився істотних помилок при викладі питань методики і організації економічної експертизи, показав незнання нормативно-законодавчої бази, спеціальної літератури та невміння аргументувати свою відповідь на поставлене питання.

На заняттях, коли передбачено виконання практичних завдань, бали виставляються в залежності від складності представленого завдання, швидкості його виконання та належності оформлення, зокрема: Практичне завдання 1 – 2 бали; Практичне завдання 2 – 3 бали; Практичне завдання 3 – 1 бал; Практичне завдання 4 – 2 бала; Практичне завдання

5 – 2 бала; Практичне завдання 6 – 2 бала; Практичне завдання 7 – 2 бала; Практичне завдання 8 – 2 бала; Практичне завдання 9 – 2 бала; Практичне завдання 10 – 2 бала; Практичне завдання 11 – 2 бала; Практичне завдання 12 – 2 бала; Практичне завдання 13 – 2 бала; Практичне завдання 14 – 2 бала; Практичне завдання 15 – 2 бала; Практичне завдання 16 – 2 бала; Практичне завдання 17 – 2 бала; Практичне завдання 18 – 2 бала; Практичне завдання 19 – 2 бала; Практичне завдання 20 – 2 бала. Отже, за умови належного виконання і оформлення всіх двадцяти практичних завдань на практичних заняттях, студент має можливість отримати 40 балів.

Самостійна робота здобувача:

4) виступ з доповіддю

3 бали – здобувач демонструє вичерпну, змістовну і правильну доповідь на задану тематику на основі вивчення та реферування запропонованих статей, при цьому вільно володіє економічними категоріями, логічно і послідовно розкриває методологічні основи побудови системи економічних досліджень з питань експертизи, показав глибокі знання нормативних та законодавчих актів, спеціальної економічної літератури з питань економічної експертизи;

2 бали – здобувач в основному правильно розкриває обрану тему, але припускається деяких неточностей у визначенні змісту окремих економічних категорій і викладі організаційно-методичних підходів щодо призначення та проведення економічних експертиз, показав неміцні знання літературних джерел, не досить переконливо аргументував свою доповідь;

1 бал – здобувач підготував доповідь, але взагалі не відповів на жодне з поставлених питань. При цьому плутався у термінології та основних методично-організаційних підходах до питань призначення та проведення економічних експертиз;

0 балів – здобувач не знає або невірно розкрив в доповіді обрану тему, припустився істотних помилок при викладі питань методики і техніки експертних досліджень, показав незнання нормативно-законодавчої бази, спеціальної літератури з питань організації, методики і порядку призначення і проведення економічних експертиз та невміння аргументувати свою доповідь.

5) підготовка реферату (презентації) – є обов'язковим завданням СРС

5-4 бали – здобувач готує реферат (презентацію), в якому аргументовано, вичерпно, змістовно розкриває обрану тематику, робить посилання на літературні джерела та нормативні і законодавчі документи, при цьому вільно володіє економічними категоріями, реферат (презентація) готується у відповідності із правилами, які висуваються до їх

оформлення;

3-2 бали – здобувач готує реферат (презентацію), в якому в основному правильно розкриває обрану тему, але допускає неточності у визначенні змісту окремих економічних категорій і викладі організаційно-методичних підходів, не робить посилання на використання літератури та нормативні і законодавчі документи;

1 бал – здобувач підготував реферат (презентацію), в якому висвітлив основні питання обраної тематики, але відмовився від захисту реферату (презентації);

0 балів – здобувач підготував реферат (презентацію) неналежної якості та допускає істотні помилки при розкритті змісту реферату (презентації), не використовує необхідні джерела.

6) опрацювання сучасної наукової фахової літератури – є обов’язковим завданням СРС

За кожне належним чином опрацьоване джерело (наукова стаття чи автореферат дисертації) здобувач отримує 1 бал. Максимальна кількість опрацьованих джерел, що враховується – п’ять, тобто максимальна кількість балів – 5.

7) виконання та оформлення завдань СРС

За правильне виконання завдання СРС здобувач протягом семестру може отримати максимальну кількість балів лише у випадку їх належного виконання і оформлення та відповіді на поставлені питання, у т.ч. і додаткові.

Кожне завдання СРС (максимальна кількість балів) оцінюється в залежності від його складності, а саме: Завдання СРС 1 – 3 бала; Завдання СРС 2 – 3 бала; Завдання СРС 3 – 6 балів; Завдання СРС 4 – 2 бала; Завдання СРС 5 – 6 балів. Таким чином, максимальна кількість балів, які протягом семестру може отримати здобувач за умови належного виконання всіх завдань СРС – 20 балів.

8) виконання Індивідуального науково-дослідного завдання – є обов’язковим завданням СРС

Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ), що передбачені в курсі навчальної дисципліни є обов’язковим. Оцінювання ІНДЗ здійснюється в межах 10% від загальної кількості балів. Загальна сума балів останнього періодичного контролю включає бали отримані за ІНДЗ. Так, із 100 балів за підсумкової оцінки за ІНДЗ виставляються від 1 до 10 балів, тобто, максимальна кількість балів за виконання індивідуального науково-дослідного завдання з дисципліни «Економічна експертиза» – 10.

10-8 балів – здобувач на високому рівні підготував індивідуальне науково-дослідне завдання; роботу оформлено належним чином; доповідь представлена чітко, лаконічно,

пов'язано й обґрунтовано; висвітлено всі цікаві аспекти; надано вичерпні, змістовні і правильні відповіді на поставлені питання. При цьому здобувач вільно володіє економічними категоріями, логічно і послідовно розкриває методологічні основи побудови системи економічної експертизи у досліджуваній країні ЄС, показано глибокі знання нормативних та законодавчих актів, спеціальної економічної літератури з питань економічної експертизи у тій країні-члені ОЕСР, яка виступала об'єктом дослідження;

7-4 балів – здобувач на достатньому рівні підготував індивідуальне науково-дослідне завдання; у цілому належним чином оформлено роботу, але є певні зауваження; доповідь представлена не зовсім чітко і лаконічно, цікаві аспекти викладено поверхнево; надано в основному правильні відповіді на поставлені питання. При цьому здобувач припустив деякі неточності у визначенні змісту окремих економічних категорій і викладі організаційно-методичних підходів економічної експертизи, показав неміцні знання літературних джерел, не досить переконливо аргументував свою відповідь щодо питань економічної експертизи у тій країні-члені ОЕСР, яка виступала об'єктом дослідження;

3-1 бали – здобувач підготував індивідуальне науково-дослідне завдання; роботу оформлено із зауваженнями; доповідь представлена не чітко, цікаві аспекти не викладено; надано не зовсім правильні відповіді на поставлені питання. При цьому здобувач припустив неточності у визначенні змісту окремих економічних категорій і викладі організаційно-методичних підходів судово-бухгалтерської експертизи, показав погані знання літературних джерел, не переконливо аргументував свою відповідь щодо питань економічної експертизи у тій країні-члені ОЕСР, яка виступала об'єктом дослідження;

0 балів – здобувач не підготував індивідуальне науково-дослідне завдання.

9) наукова діяльність

Здійснюється здобувачем за бажанням. Може бути у вигляді участі в науково-практичних конференціях, круглих столах, підготовці матеріалів до друку (тези, статті, статті у фахових виданнях), самоосвіта (тренінги, курси, семінари), висвітленні та популяризації питань економічної експертизи на загал тощо. Кількість балів визначається у кожному окремому випадку в залежності від рівня заходу та обсягу проведеної роботи здобувачем. Крім того, деякі види самостійної роботи можуть бути замінені участю в науковій діяльності, зокрема: 5) підготовка реферату (презентації); 6) опрацювання сучасної наукової фахової літератури; 7) виконання та оформлення завдань СРС.

Мінімальна кількість балів за активну участь в науковій діяльності – 10, максимальна – 30.

Поточний контроль

Відбувається два рази на семестр шляхом оцінки знань за допомогою тестів. Максимальна кількість отриманих балів на кожному з поточних контролів дорівнює 10. За правильну відповідь на кожне з тестових питань студент отримує 1 бал.

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль знань здобувачів проводиться у вигляді заліку. Здобувачу на заліку пропонується надати відповідь на 50 тестових питань (за кожну правильну відповідь на одне питання студент отримує 2 бали).

Оцінка ECTS	Визначення	Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою
A	Відмінно – заслуговує здобувач, який: • всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; • вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; • засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; • засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; • вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; • самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.	90-100	Відмінно
B	Дуже добре – заслуговує здобувач, який: • повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці; • має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; • має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; • під час відповіді допустив деякі	82-89	Добре

Оцінка ECTS	Визначення	Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою
	неточності, які самостійно виправляє, • добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу		
C	Добре – заслуговує здобувач, який: • в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; • вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; • опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою	75-81	Добре
D	Задовільно – заслуговує здобувач, який: • знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; • виконує завдання, але при рішенні допускає значну кількість помилок; • ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; • допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення	64-74	Задовільно
E	Задовільно – заслуговує здобувач, який володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.	60-63	Задовільно
FX	Незадовільно – виставляється здобувачу, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.	35-59	Незадовільно
F	Незадовільно виставляється студенту, який: • володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; • допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою.	0-34	Незадовільно

ЛЕКЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ

Тема 1. Сутність економічної експертизи

1. *Зміст економічної експертизи.* Визначення економічної та судової експертизи. Несудова (неконфліктна) економічна експертиза. Зміст судово-економічних експертиз. Доказове значення експертизи.

2. *Правова природа економічної експертизи.* Особи, які залучаються до окремого виду провадження. Залежно від виду, категорії та стадії провадження будуть різні учасники (наприклад, суддя, свідки, експерти, спеціалісти, розглядаючі справу, позивач, заявник, боржник, заявник, потерпілий, підозрюваний, законні представники, прокурор, адвокати, інші особи тощо). Процесуальний порядок одержання і дослідження доказової інформації

3. *Методичні прийоми економічних експертиз.* Методичні прийоми, застосовувані при експертному дослідженні господарських операцій. Загальнонаукові методи дослідження в економічних експертизах. Конкретні наукові методичні прийоми судово-економічної експертизи.

4. *Предмет та об'єкт економічної експертизи.* Предмет судової експертизи. Об'єктами судової експертизи. Надання документам юридичної оцінки.

5. *Завдання економічної експертизи.* Завдання, пов'язані з ідентифікацією об'єктів. Діагностичні завдання. Завдання, пов'язані з експертною профілактикою

6. *Класифікація економічної експертизи.* Ознаки класифікації експертизи. Класифікація економічних наук. Класифікація галузей економіки. Класифікація видів економічної діяльності.

Тема 2. Теоретичні засади судової експертизи з економічних питань

1. *Сутність поняття «судова експертиза».* Випадки призначення судових експертиз документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності, про економічну діяльність підприємств й організацій та фінансово-кредитних операцій. Порядок призначення судової експертизи документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності, про економічну діяльність підприємств й організацій та фінансово-кредитних операцій у правоохоронній діяльності. Закон України «Про судову експертизу», Кримінально-процесуальний (КПК), Цивільний процесуальний (ЦПК), Господарський процесуальний (ГПК) кодекси України, Кодекс Адміністративного судочинства України (КАСУ).

2. *Історія розвитку судової експертизи в Україні.* Стадії розвитку судової

експертизи. Відділ обліково-фінансових експертиз. Інститут відповідальних бухгалтерів. Бюро бухгалтерської експертизи і консультацій. Обласні кабінети науково-судової експертизи в Харкові, Києві й Одесі. Інститут державних бухгалтерів-експертів. Інститути науково-судової експертизи. Бюро державної бухгалтерської експертизи при Міністерстві фінансів УРСР з філіями при обласних відділеннях. Бюро державних бухгалтерських експертиз при Міністерстві юстиції УРСР. Інструкція «Про порядок проведення судово-бухгалтерських експертиз в Бюро державної бухгалтерської експертизи Міністерства юстиції України». Київський і Харківський науково-дослідні інститути судових експертиз та Одеська лабораторія південного регіону України. Донецький, Львівський та Одеський науково-дослідні інститути судових експертиз.

3. *Зміст судової експертизи з економічних питань.* Процесуально-правовий зміст судової експертизи. Фінансово-господарський зміст судової експертизи.

Тема 3. Організаційні засади економічної експертизи

1. *Суб'єкти експертної діяльності.* Судові експерти державних спеціалізованих науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України. Атестовані судові експерти, які не є працівниками державних спеціалізованих установ. Обов'язки, права та відповідальність судових експертів. Регіональні зони обслуговування науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції України та скасування зонування. Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності.

2. *Види експертизи.* Основні види експертизи: криміналістична; інженерно-технічна; економічна (Додаток А); товарознавча; експертиза у сфері інтелектуальної власності; психологічна; мистецтвознавча; екологічна; військова; судово-ветеринарна; гемологічна; історико-археологічна та інші види. Окремі види судової експертизи – судово-медична та судово-психіатрична.

3. *Підвиди експертизи.* Процесуальне законодавство України передбачає такі підвиди експертизи: первинні, додаткові, повторні, комісійні, комплексні. Контрольна картка за повторною експертизою (Додаток Б).

Тема 4. Порядок призначення та проведення економічних експертиз

1. *Підстави для проведення експертизи.* Процесуальний документ (постанова, ухвала) про призначення експертизи. Письмова заява (лист) замовника (юридичної або фізичної особи).

2. *Оформлення матеріалів для проведення експертиз (досліджень).* Документ про

призначення експертизи (залучення експерта). Об'єкти, зразки для порівняльного дослідження. Клопотання експерта.

3. *Строки проведення експертизи.* Складність дослідження. Експертне навантаження фахівців. Кількість об'єктів або складність об'єктів за характером досліджень. Попереднє вивчення матеріалів.

4. *Особливості призначення інших видів експертизи окрім первинної.* Проведення додаткової або повторної експертизи. Додаткові матеріали, що стосуються предмета експертизи, які були зібрані після надання первинного висновку. Документ про призначення експертизи (залучення експерта).

Тема 5. Дослідження об'єктів економічної експертизи

1. *Об'єкти судової експертизи з економічних питань.* Об'єкти економічної експертизи (досліджень) – первинні бухгалтерські документи; реєстри бухгалтерського обліку; документи фінансової звітності; статистична звітність за відповідні періоди; акти ревізій і контрольних перевірок; роздруковані та завірені електронні документи; організаційно-розпорядчі та планово-регулювальні документи, складені на підставі законодавчих та нормативних актів.

2. *Загальні вимоги до методики дослідження предметів і документів.* Зіставлення зведень у документах з об'єктивною реальністю. Об'єктивність і повнота дослідження фактів підприємницької діяльності за період роботи реальних розпорядників коштів. Побудова причинно-наслідкових логічних взаємозв'язків використання предмета посягань і недостовірності зведень у документах, що припускають юридичну оцінку діянь відповідно до норм матеріального права. Роль бухгалтерського обліку і звітності для реалізації принципу невідворотності покарання за збиток, заподіяний злочинами (правопорушеннями) матеріальним інтересам особистості, суспільства і держави.

3. *Вимоги при дослідженні об'єктів, які надано для експертизи з економічних питань.* Об'єкти, які направляються на експертне дослідження. Дозвіл на пошкодження або знищення об'єкта судової експертизи. Вилучення об'єктів, що підлягають дослідженню, та відібрання зразків. Повернення предметів та документів, що були об'єктами експертного дослідження.

4. *Вимоги до документів, які передаються для проведення судової експертизи з економічних питань.* Документи бухгалтерського, управлінського, статистичного обліку та фінансова і податкова звітність, які містять відомості, - вихідні дані для вирішення поставлених питань. Консультації профільних фахівців. Систематизація документів для експертного дослідження.

5. *Якість документів для експертного дослідження з економічних питань.* Перевірка доказів при експертному дослідженні з формальної сторони. Перевірка доказів при експертному дослідженні на предмет відображених операцій. Недоброякісні і якісні документи.

6. *Неофіційні документи.* Неофіційні документи. Умови використання експертом неофіційних записів.

Тема 6. Документальне оформлення результатів експертизи

1. *Висновок експерта.* Висновок експерта. Повідомлення про неможливість надання висновку. Зауваження, які виникли в керівника експертної установи після ознайомлення з висновком експерта. Реквізити Висновку експерта. Частини Висновку експерта: вступна (Вступ), дослідницька (Дослідження), заключна (Висновки).

2. *Вступна частина висновку експерта.* Склад основних складових. Перелік рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури. Реєстр методик проведення судових експертиз.

3. *Дослідницька частина висновку експерта.* Склад дослідницької частини. Причини, з яких питання не можуть бути вирішені. Узагальнення та оцінка результатів окремих досліджень. Причини розбіжностей з висновками попередніх експертиз, якщо такі розбіжності мали місце.

4. *Заключна частина висновку експерта.* Відповіді на поставлені питання у послідовності, що визначена у вступній частині. Відповідь по суті. Причини, з яких неможливо вирішити поставлене питання.

5. *Особливості документального оформлення окремих видів експертизи.* Висновок експертів при проведенні комісійної або комплексної експертизи. Особливість проведення первинної експертизи співробітниками однієї експертної установи. Випадки представлення Висновку експерта у чотирьох примірниках. Висновок експерта при проведенні експертизи під час судового розгляду.

6. *Повідомлення про неможливість надання висновку.* Повідомлення про неможливість надання висновку (вступна, мотивувальна, заключна). Попередження експерта про кримінальну відповідальність (ст. 384, 385 Кримінального кодексу України).

Тема 7. Економічна експертиза документів

бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності

1. *Завдання експертизи документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності.* Визначення: документальної обґрунтованості розміру нестачі або надлишків

товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів на підприємствах, в установах, організаціях і їх структурних підрозділах періоду їх утворення; документальної обґрунтованості оформлення операцій з одержання, зберігання, виготовлення, реалізації товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, основних засобів, надання послуг; документальної обґрунтованості відображення в обліку операцій з основними засобами, товарно-матеріальними цінностями, грошовими коштами, цінними паперами та іншими активами; документальної обґрунтованості відображення в обліку операцій з нарахування та виплати заробітної плати, інших виплат; документальної обґрунтованості, задекларованої платником податку бази оподаткування податком на прибуток підприємств, та суми податку, що підлягає сплаті за певний звітний період, визначеної органом податкового контролю; документальної обґрунтованості формування платником податкових зобов'язань та податкового кредиту з податку на додану вартість, визначення суми податку на додану вартість, що підлягає сплаті, та суми податку на додану вартість, заявленої до бюджетного відшкодування; документальної обґрунтованості окремих елементів податків та зборів, визначених платником у відповідних деклараціях (розрахунках, звітах)

2. *Питання, що вирішуються економічною експертизою документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності.* Орієнтовний перелік вирішуваних питань.

Тема 8. Економічна експертиза документів про економічну діяльність підприємств й організацій

1. *Завдання експертизи документів про економічну діяльність підприємств й організацій.* Проведення аналізу: показників фінансово-економічного стану (платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості тощо) підприємства/організації; структури майна та джерел його придбання. Визначення: документальної обґрунтованості розрахунків з дебіторами і кредиторами; документальної обґрунтованості аналізу складу витрат; документальної обґрунтованості розрахунків плати за оренду майна; документальної обґрунтованості розрахунків частки майна у разі виходу учасника зі складу засновників підприємства; документальної обґрунтованості розрахунків втраченого заробітку (від несвоєчасної виплати компенсації заподіяної шкоди у разі втрати працездатності та в інших випадках); документальної обґрунтованості цільового витрачання бюджетних коштів; документальної обґрунтованості розрахунків втраченої вигоди; документальної обґрунтованості розрахунків економічного показника майнової шкоди (збитки, втрачена вигода), проведених суб'єктами фінансово-господарського

контролю, органами досудового розслідування або заявлених у позовних вимогах; документальної обґрунтованості здійснених фінансово-господарських операцій із придбання товарів, робіт, послуг за бюджетні кошти.

2. *Питання, що вирішуються при експертизі документів про економічну діяльність підприємств й організацій.* Орієнтовний перелік вирішуваних питань.

Тема 9. Економічна експертиза документів фінансово-кредитних операцій

1. *Завдання експертизи документів фінансово-кредитних операцій.* Визначення документальної обґрунтованості оформлення банківських операцій з відкриття рахунків, руху грошових коштів на рахунках; документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку операцій з видачі, використання та погашення кредитів; документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку банків їх фінансово-господарської діяльності; відповідності відображення фінансово-господарських операцій банків вимогам нормативних актів з ведення обліку і подання звітності; документальної обґрунтованості відображення фінансово-господарських операцій щодо нарахування та сплати банками податків та їх відповідності даним обліку та звітності, чинному законодавству; документальної обґрунтованості проведення операцій за депозитними вкладками у банківських та інших фінансових установах

2. *Питання, що підлягають вирішенню в межах експертизи документів фінансово-кредитних операцій.* Орієнтовний перелік вирішуваних питань.

Тема 10. Проблеми та перспективи розвитку економічної експертизи в умовах євроінтеграції України

1. *Основні європейські документи, що визначають мінімальні стандарти й пропонують різні варіанти судово-експертної діяльності.* Звіт експерта Європейського Союзу у рамках Проекту Європейської комісії / ENPI «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» у 2016 р. щодо порівняльного огляду діяльності органів судової експертизи в Україні й державах-членах ЄС. Керівні принципи Європейської комісії з ефективності правосуддя (Керівні принципи CEPED) щодо ролі призначених судом експертів у судових розглядах держав-членів Ради Європи. Висновки Ради та План подальшої діяльності з огляду на розроблені висновки Ради Європейської судово-експертної наукової галузі. Керівництво з належної практики в цивільній судовій експертизі в Європейському Союзі: європейська експертиза та експертні установи.

2. *Проблеми розвитку економічної експертизи в умовах євроінтеграції.* Негативні

моменти, пов'язані зі станом невизначеності економічної експертології в Україні в умовах євроінтеграції: ірраціональність практичного функціонування механізму проведення економічної експертизи; хаотичність сприйняття сутності економічної експертизи за назвами та реаліями окремих її форм; термінологічні невідповідності у процесі проведення економічної експертизи як окремого дослідження; нереалізованість потенціалу окремих методичних прийомів контролю у процесі економічної експертизи; підміна одних форм економічного контролю іншими; відсутність єдиного підходу в різних фінансово-економічних, наукових, законодавчо-нормативних, процесуальних документах до назв окремих форм експертизи; уточнення назв і видів заключних документів, що формуються за кожною із форм економічної експертизи; невизначеність рівня фахових спеціальних знань, якими має володіти експерт-економіст, що є в конкретній ситуації представником суб'єкта контролю і реалізує визначену форму контролю; помилки під час викладання фахових дисциплін, предметом яких є окремі форми економічного контролю («Аудит», «Внутрішній і аудит», «Внутрішній контроль», «Судово-бухгалтерська експертиза», «Контроль і ревізія» тощо).

3. *Перспективи розвитку економічної експертизи в умовах євроінтеграції.* Перспективи співпраці Головного управління юстиції Європейської комісії (EGLE – Європейське керівництво із судової експертизи) із суб'єктами судово-експертної діяльності. Основні положення Плану дій для реалізації заходів (цілей), пов'язаних із побудовою єдиної судово-експертної науки (forensic science) у ЄС, який розроблено країнами Європейського співтовариства: видання розгорнутого сучасного практичного посібника із судово-експертних дисциплін; стимулювання обміну інформацією з баз даних для проведення експертного аналізу; розроблення та впровадження тестів за експертними дисциплінами на професійну придатність і вправ на вміння співпрацювати; підвищення рівня інформативності про судову експертизу та відповідне навчання представників правоохоронних органів і суддівського корпусу; стимулювання акредитації постачальників експертних послуг і підвищення компетентності судових експертів на добровільній основі; стимулювання обміну даними для експертного аналізу на підставі Прюмської конвенції (Prüm Treaty, або «Шенгенська угода-III») та підвищення якості обміну. Перспективи вступу України до Європейської мережі судово-експертних установ (European Network of Forensic Science Institutes – ENFSI).

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Проведення практичних занять має на меті допомогти здобувачам закріпити теоретичні знання та набути практичних навиків економічної експертизи.

На практичних заняттях здобувачі відповідають на питання семінарських занять, на контрольні питання, виступають з доповідями і рефератами та виконують практичні завдання. Крім того, на практичних заняттях протягом семестру здобувачі повинні належним чином вирішити практичні завдання, здійснити аналіз реальних ситуацій, оформити їх у вигляді фрагменту Звіту експерта з економічних питань та здати на перевірку. Кожне практичне завдання містить інформацію максимальну кількість балів, яку може отримати здобувач за умови належного його виконання і оформлення (максимальна кількість балів за всі двадцять належним чином виконаних завдань – 40).

Тема 1. Сутність економічної експертизи

План семінарського заняття:

1. Зміст економічної експертизи
2. Правова природа економічної експертизи
3. Методичні прийоми економічних експертиз
4. Предмет та об'єкт економічної експертизи
5. Завдання економічної експертизи
6. Класифікація економічної експертизи

Контрольні питання: Що таке правоохоронна діяльність? Розкрийте зміст основних понять правоохоронної діяльності. За якими ознаками класифікують експертизи? Які види експертиз ви знаєте? Розкрийте зміст судово-економічних експертиз. У чому полягає суттєва відмінність судово-економічної експертизи від ревізії фінансово-господарської діяльності? Що становить предмет економічної експертизи? Що є об'єктами економічної експертизи? Що ви знаєте про загальну і часткову методологію експертизи? Розкрийте зміст загальнонаукових методичних прийомів дослідження об'єктів. Назвіть основні групи конкретних власних емпіричних методичних прийомів економічної експертизи. Які стадії має процес економічної експертизи?

Практичне завдання 1 (максимальна кількість – 2 бала). Опрацювати основні положення профільних законодавчо-нормативних актів, які регламентують порядок призначення і проведення судово-економічних експертиз. Отримані результати необхідно представити у вигляді нижче наведеної таблиці

Основні законодавчо-нормативні акти, які регламентують
порядок призначення і проведення судово-економічних експертиз

Назва	Законодавець, дата і номер прийняття	Структура	Основний зміст
Закон України «Про судову експертизу»			
Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень			
Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень			
Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах			

Практичне завдання 2 (максимальна кількість – 3 бала). Опрацювати положення Кримінального процесуального кодексу, Господарського процесуального кодексу і Цивільного процесуального кодексу в частині діяльності судового експерта за різними процесуальними нормами. Отримані результати необхідно представити у вигляді нижче наведеної таблиці

Діяльність судового експерта в межах процесуального законодавства

Поняття	Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (із змінами і доповненнями)	Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV (із змінами і доповненнями)	Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII (із змінами і доповненнями)
Експерт			
Особи, які не можуть бути експертами			
Права експерта			
Експерт не має права:			
Обов'язки експерта			
Відповідальність експерта			

Тема 2. Теоретичні засади судової експертизи з економічних питань

План семінарського заняття:

1. Сутність поняття «судово-бухгалтерська експертиза»
2. Історія розвитку судової експертизи в Україні
3. Зміст судової експертизи з економічних питань

Контрольні питання: У яких випадках призначають економічні експертизи? Які частини містить постанова про призначення економічної експертизи? Який порядок призначення економічної експертизи у правоохоронній діяльності? Які є особливості організації економічної експертизи на стадії попереднього розслідування? Як плануються економічні експертизи? Які права і обов'язки експерта-економіста? Що ви знаєте про наукову організацію робочого місця судового експерта?

Практичне завдання 3 (максимальна кількість – 1 бал).

Укажіть порядок розвитку судово-бухгалтерської експертизи, розставивши пункти «а → е» у правильній послідовності:

- а) в Англії почали затверджувати посади контролерів-аудиторів;
- б) при Московському відділенні Російського технічного товариства створене Бюро бухгалтерської експертизи та консультації;
- в) царські контролери-експерти підтверджували достовірність звіту пожегів, складеного головним жрецем;
- г) книги подвійної бухгалтерії вперше почали використовувати у суді для перевірки достовірності даних бухгалтерського обліку;
- д) в Україні прийнято Закон «Про судову експертизу»;
- е) у Петрограді при Північно-західній торговельній палаті створено відділ обліково-фінансових експертиз, який потім реорганізовано в інститут професійних бухгалтерів.

Тема 3. Організаційні засади економічної експертизи

План семінарського заняття:

1. Суб'єкти експертної діяльності
2. Види експертизи
3. Підвиди експертизи

Контрольні питання: Що таке наукове дослідження? На чому ґрунтується експертне дослідження питань, поставлених на вирішення економічної експертизи? Які стадії проходить процес розвитку гіпотез? Що являють собою процедури дослідження, які застосовуються економічною експертизою? Що передбачає кожний методичний прийом

дослідження економічної експертизи?

Практичне завдання 4 (максимальна кількість – 2 бала). Опрацювати види судових експертиз та дати їх введення у дію. Отримані результати необхідно представити у вигляді нижче наведеної таблиці

Види судової експертизи

Основні види (підвиди) експертизи		Дата введення
Криміналістична		
Інженерно-технічна		
Економічна	Бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності	
	Фінансово-господарської діяльності підприємств й організацій	
	Фінансово-кредитних операцій	
Товарознавча		
Експертиза у сфері інтелектуальної власності		
Психологічна		
Мистецтвознавча		
Екологічна		
Військова		
Судово-ветеринарна		
Гемологічна		
Історико-археологічна		

Тема 4. Порядок призначення та проведення економічних експертиз

План семінарського заняття:

1. Підстави для проведення експертизи
2. Оформлення матеріалів для проведення експертиз (досліджень)
3. Строки проведення експертизи
4. Особливості призначення інших видів експертизи окрім первинної

Контрольні питання: Коли здійснюються дослідження операцій з коштами у касах та на рахунках у банках? Що є джерелами інформації при експертному дослідженні операцій з коштами? Що таке нормативно-довідкова (НДІ) і фактографічна інформація? На яких рахунках використовують при дослідженні операцій з коштами реєстри аналітичного і синтетичного обліку? У чому сутність розрахунково-аналітичних і документальних методичних прийомів експертного дослідження операцій з коштами?

Практичне завдання 5 (максимальна кількість – 2 бала). Після розгляду та вивчення висновку експертизи у межах цивільного провадження слідчим установлено, що експертом досліджено не всі об'єкти, адже частина фактів була виявлено додатково після проведення експертизи, тобто висновок є неповним. Шляхом допиту експерта слідчий не зміг усунути неповноту висновку через відсутність в експерта інформації про додатково з'ясовані факти. Тому він вирішує призначити експертизу. Необхідно:

1. Визначити, яку експертизу буде призначено слідчим за даних обставин та кому може бути доручено проведення даної експертизи.
2. Скласти процесуальний документ про призначення експертизи за даних обставин. Що необхідно обов'язково зазначити в цьому документі?

Практичне завдання 6 (максимальна кількість – 2 бала). Під час проведення первинної експертизи встановлено порушення чинних процесуальних норм, що регламентують порядок призначення та проведення експертизи. Крім того, у судді виникли сумніви у правильності висновку експерта, пов'язані з його недостатньою обґрунтованістю, розглядом лише частини наданих матеріалів, наявністю процесуальних помилок та плутаниною у фактах при спілкуванні з експертом. У зв'язку з цим суд призначив проведення експертизи. Необхідно:

1. Назвати вид експертизи, яку має бути призначено судом та кому може бути доручено проведення цієї експертизи.
2. Скласти процесуальний документ яким оформлюється призначення такої експертизи із зазначенням обов'язкової інформації, що пояснює причини її призначення?

Практичне завдання 7 (максимальна кількість – 2 бала). У ході попереднього слідства у кримінальному провадженні була призначена і проведена судово-економічна експертиза. Матеріали кримінального провадження, в тому числі і висновок експерта, після завершення слідства були передані до суду. Після проведення судово-економічної експертизи було виявлено додаткові факти і обставини, які підтверджено документально, проте не представлено у ході попереднього слідства. Вивчивши матеріали кримінального провадження, суддя вирішив призначити експертизу. Необхідно:

1. Назвати вид експертизи, яку має бути призначено судом та кому може бути доручено проведення цієї експертизи.
2. Скласти процесуальний документ яким оформлюється призначення такої експертизи із зазначенням обов'язкової інформації, що пояснює причини її призначення?

Практичне завдання 8 (максимальна кількість – 2 бала). У судовому засіданні у кримінальному провадженні була розглянута судово-економічна експертиза, проведена в ході попереднього слідства щодо неправомірності видачі кредиту фізичній особі Чумак Ч.Ч. Стосовно даної експертизи у судді виникли питання до експерта, на жодне з яких під час судового засідання він не зміг надати відповідей. Крім того, у судді виникли сумніви у компетентності судового експерта. При підтвердженні компетентності судового експерта було з'ясовано, що його атестовано за напрямком «Економічна експертиза

документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності». З означених причин було призначено судово-економічну експертизу. Необхідно:

1. Назвати вид експертизи, яку має бути призначено судом та кому може бути доручено проведення цієї експертизи.
2. Скласти процесуальний документ яким оформлюється призначення такої експертизи із зазначенням обов'язкової інформації, що пояснює причини її призначення?

Тема 5. Дослідження об'єктів економічної експертизи

План семінарського заняття:

1. Об'єкти економічної експертизи
2. Загальні вимоги до методики дослідження предметів і документів
3. Вимоги при дослідженні об'єктів, які надано для експертизи
4. Вимоги до документів, які передаються для проведення економічної експертизи
5. Якість документів для експертного дослідження
6. Неофіційні документи

Контрольні питання: З яких частин складається висновок судового експерта? Які додатки включаються до висновку судового експерта з економічних питань? У яких випадках складається акт (повідомлення) про неможливість зробити висновок економічної експертизи? Яким вимогам має відповідати стилістика висновку судового експерта з економічних питань? Яким юридичним вимогам має відповідати висновок судового експерта з економічних питань? Що передбачає логічність і послідовність викладу висновків експертизи? Що таке об'єктивність, повнота, наукова обґрунтованість, висновку судового експерта?

Практичне завдання 9 (максимальна кількість – 2 бала). На вирішення експерта-економіста державної установи судових експертиз (ухвала суду Дніпровського району м. Дніпро Сидоренка С.С. у кримінальному провадженні № 08-327) було поставлено такі питання: «Чи підтверджуються документально висновки Держаудитслужби від 10 квітня поточного року щодо встановлення нестачі грошових коштів на рахунку державного підприємства «А» станом на 10 березня поточного року у сумі 1 млн.грн.?» та «Чи правильно визначено державне підприємство «А» переможцем тендерних торгів від 10 березня поточного року?». На дослідження експерту були надані матеріали кримінального провадження в одному томі, які містили лише постанови Кабінету Міністрів України та накази Міністерства фінансів України за перший квартал поточного року та Закон України «Про публічні закупівлі». Необхідно:

1. Визначити, чи можливо за наданими документами відповісти на поставлені питання і пояснити чому.
2. Скласти відповідний документ, яким витребувати документи, які будуть об'єктом судової експертизи з економічних питань?

Практичне завдання 10 (максимальна кількість – 2 бала). Відповідно до запиту керівника органу досудового розслідування м. Вінниці експерту з економічних питань були поставлені такі питання: «Чи правильно застосовано розцінки під час розрахунку нарядів бригади каменярів?»; «Чи обґрунтовано складений кошторис на будівництво школи?»; «Чи повною мірою задовольняє потреби каменярів нарахована їм заробітна плата?»; «Чи правильно здійснено утримання із заробітної плати бригади каменярів?». Необхідно:

1. Визначити, які з питань належать до компетенції експертів інших спеціальностей
2. Визначити питання, що виходять за межі компетенції експерта-економіста, але можуть бути переформульовані для призначення і проведення судово-економічної експертизи

Практичне завдання 11 (максимальна кількість – 2 бала). Засновники ТОВ «А» фізичні особи Іванченко І.І. та Пономаренко П.П. звернулись до господарського суду з позовом про виплату їм вартості частини майна підприємства станом на 01 січня поточного року. Ухвалою суду була призначена судово-економічна експертиза, на вирішення якої було поставлене таке запитання: «В якій сумі документально підтверджується участь кожного з них у майні ТОВ «А»?». На експертизу надійшла лише ухвала суду. Необхідно:

1. Визначити, які документи необхідні для вирішення поставленого питання.
2. Оформити процесуальний документ, який складає судовий експерт для надання необхідних йому матеріалів.

Тема 6. Документальне оформлення результатів експертизи

План семінарського заняття:

1. Висновок експерта
2. Вступна частина висновку експерта
3. Дослідницька частина висновку експерта
4. Заключна частина висновку експерта
5. Особливості документального оформлення окремих видів експертизи
6. Повідомлення про неможливість надання висновку

Контрольні питання: Коли виникає потреба в додатковій економічній експертизі? У яких випадках може бути призначена економічна експертиза повторно? Яке значення висновку судового експерта у судовому процесі? У чому сутність профілактичних заходів економічної експертизи для запобігання правопорушень у господарській діяльності?

Практичне завдання 12 (максимальна кількість – 2 бала). До науково-дослідного інституту судових експертиз надійшли матеріали кримінального провадження № 281096 та документи державного підприємства «А» від керівника органу досудового розслідування м. Кропивницький Іваниці І.І. про призначення судово-економічної експертизи. На вирішення експертизи поставлено питання: «У якому розмірі підтверджується нестача готівкових коштів у касі підприємства «А» станом на 10 жовтня поточного року, виявлена ревізорами Держаудитслужби м. Кропивницький (акт № 332 від 10 жовтня поточного року)?» На дослідження надані такі документи державного підприємства «А» за поточний та попередній роки: статутно-реєстраційні документи «А»; договори про індивідуальну матеріальну відповідальність касирів; заявка-розрахунок на встановлення ліміту в касі підприємства; прибуткові та видаткові касові ордери; касові книги та накопичувальні відомості до них; банківські документи за розрахунковим рахунком та накопичувальні відомості; авансові звіти та дані за бухгалтерським субрахунком «Розрахунки з підзвітними особами»; відомості з нарахування та виплати заробітної плати; податкова звітність; інші матеріали справи (протоколи допитів, пояснення). Необхідно:

1. Проаналізувати надані на дослідження матеріали і визначити, чи всі необхідні документи надані експерту для проведення дослідження та відповіді на поставлене запитання.
2. Оформити, в разі необхідності, документ, яким витребувати необхідну документальну доказову базу для проведення судово-економічної експертизи.

Практичне завдання 13 (максимальна кількість – 2 бала). До НДІ судових експертиз 17 листопада поточного року надійшли матеріали кримінального провадження № 2-96 за ухвалою судді Солом'янського суду Київської області Давиденко Д.Д. про призначення судової експертизи з питань визначення залишкової балансової вартості автомобіля ВАЗ 21213 «Нива», що був на балансі державної установи станом на 02 лютого поточного року. На експертизу надані такі матеріали: акт приймання-передачі основних засобів; інвентарна картка групового обліку основних засобів автомобілів ВАЗ 21213; бухгалтерські довідки; дані бухгалтерського обліку за рахунками «Основні засоби», «Знос основних засобів». Необхідно:

1. Проаналізувати надані на дослідження матеріали і визначити, чи всі необхідні

документи надані експерту для проведення дослідження та відповіді на поставлене запитання.

2. Оформити, в разі необхідності, документ, яким витребувати необхідну документальну доказову базу для проведення судово-економічної експертизи.

Тема 7. Економічна експертиза документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності

План семінарського заняття:

1. Завдання експертизи документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності
2. Питання, що вирішуються економічною експертизою документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності

Контрольні питання: Яка нормативно-довідкова інформація використовується економічною експертизою при дослідженні операцій з праці та заробітної плати? Що визначає експертиза? Які об'єкти використовує економічна експертиза при дослідженні операцій з виробництва, реалізації і собівартості промислової продукції? У чому полягає завдання економічної експертизи інвестиційної діяльності? З чого складається фактографічна інформація, яка використовується економічною експертизою при дослідженні операцій з інвестиційної діяльності? Які об'єкти використовує економічна експертиза дослідження операцій з виробництва продукції і собівартості капітального будівництва?

Практичне завдання 14 (максимальна кількість – 2 бала). 20 травня поточного року з Таращанського райсуду Київської області до експертної установи при ухвалі суду надійшли матеріали кримінального провадження № 28-381 у відношенні посадових осіб ТОВ «А». На вирішення судовим експертам були поставлені такі питання: «З якої причини відбулося псування продуктів, які придбані за державні кошти, у комірника ТОВ «А»?» та «Чи були створені нормальні умови для зберігання продуктів на складі цього товариства?» На дослідження були надані матеріали кримінальної справи в трьох томах, у яких містились протоколи допитів, акт інвентаризації товарів на складі ТОВ «А» станом на 01 жовтня поточного року, пояснення матеріально відповідальних осіб складу товариства, бухгалтерські документи, що відображали рух ТМЦ. Необхідно:

1. Проаналізувати надані на дослідження матеріали і визначити, чи всі необхідні документи надані експерту для проведення дослідження та відповіді на поставлене запитання.
2. Оформити, в разі необхідності, документ, яким витребувати необхідну

документальну доказову базу для проведення судово-економічної експертизи.

Практичне завдання 15 (максимальна кількість – 2 бала). Опрацювати положення Закону України «Про судову експертизу», Кримінального процесуального кодексу, Господарського процесуального кодексу і Цивільного процесуального кодексу в частині положень, що стосуються висновку експерта. Отримані результати необхідно представити у вигляді нижче наведеної таблиці

Експертний висновок у межах процесуального законодавства

Законодавчий акт	ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА
Закон України «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII (зі змінами та доповненнями)	
Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (із змінами і доповненнями)	
Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV (із змінами і доповненнями)	
Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII (із змінами і доповненнями)	
Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 р. № 2747-IV (із змінами і доповненнями)	

Тема 8. Економічна експертиза документів про економічну діяльність підприємств й організацій

План семінарського заняття:

1. Завдання експертизи документів про фінансово-господарську діяльність підприємств і організацій
2. Питання, що вирішуються при експертизі документів про економічну діяльність підприємств і організацій

Контрольні питання: Що є об'єктами експертного дослідження операцій з матеріальними цінностями? Яка нормативно-довідкова інформація використовується економічною експертизою при дослідженні операцій з матеріальними цінностями? Що є об'єктами експертизи при дослідженні операцій з праці та заробітної плати? Що належить до складу нормативно-довідкової і фактографічної інформації, яка використовується економічною експертизою при дослідженні операцій з виробництва продукції і собівартості капітального будівництва? У чому полягає особливість визначення методики обліку собівартості сільськогосподарського виробництва? Що є об'єктами дослідження економічної експертизи товарних операцій торгівлі? Що включає дослідження

економічної експертизи операцій виробництва і реалізації продукції громадського харчування?

Практичне завдання 16 (максимальна кількість – 2 бала). До суду звернулось підприємство «А» з позовом про визнання його прав на частину будинку. Спорудження цього будинку протягом трьох років проводилось підприємством «Б», а інвестування – підприємством «А». Після розгляду справи в суді за клопотанням однієї зі сторін суддею була призначена експертиза, на вирішення якої були поставлені такі питання: «Яка балансова вартість будинку?», «Яка ринкова вартість будинку?», «Чи проводило підприємство «А» інвестування в будівництво даного будинку?», «У якій сумі підприємство «А» здійснило інвестування в будівництво?». Необхідно:

1. Визначити який вид судової експертизи необхідно призначити та кому може бути доручено її проведення
2. Скласти документ, у якому зазначити перелік необхідних для витребування документальних доказів для проведення судової експертизи

Практичне завдання 17 (максимальна кількість – 2 бала). До державної експертної установи для проведення судово-економічної експертизи надійшли матеріали кримінального провадження № 0008623 за запитом керівника органу досудового розслідування в м. Житомир Іваненко І.І., в якому на вирішення експертизи поставлені такі питання: «Чи є доцільним та економічно обґрунтованим укладення підприємством «А» договору № 2 від 07 жовтня поточного року з комерційною фірмою «В»?»; «Хто з посадових осіб підприємства «А» та в якій мірі є відповідальним за проведення господарських операцій?»; «Чи підтверджуються документально висновки ревізорів (акт перевірки № 22/2-96 від 28 жовтня поточного року) щодо донарахування підприємству «А» податку на додану вартість у сумі 990 тис.грн.?». Необхідно:

1. Визначити, які з питань відносяться до компетенції експерта-економіста і пояснити чому.
2. За питаннями, поставленими у межах компетенції судового експерта з економічних питань, визначити, які об'єкти необхідно дослідити.

Тема 9. Економічна експертиза документів фінансово-кредитних операцій

План семінарського заняття:

1. Завдання експертизи документів фінансово-кредитних операцій
2. Питання, що підлягають вирішенню в межах експертизи документів фінансово-кредитних операцій

Контрольні питання: На які види поділяються процедури з роллю їх у дослідженнях економічної експертизи? Що дає змогу встановити застосування в дослідженнях економічної експертизи розрахунково-аналітичних, методичних прийомів? Що включають в документальні методичні прийоми, які застосовуються в економічній експертизі? Що є підставою для відображення господарських операцій у регістрах бухгалтерського обліку? Які документи слід передавати головному бухгалтеру судовому експерту для прийняття відповідних рішень? Які методичні прийоми застосовуються при дослідженні документів економічною експертизою.

Практичне завдання 18 (максимальна кількість – 2 бала). До науково-дослідного інституту судових експертиз м. Києва надійшли матеріали кримінального провадження № 7-86 по державному підприємству «А» при ухвалі судді Шевченківського району м. Києва Савіна С.С. Згідно з актом перевірки № 77 від 01 січня поточного року, складеним податковим інспектором ДПІ у Шевченківському районі м. Львову, на державному підприємстві «А» була проведена інвентаризація та виявлена нестача ТМЦ у розмірі 2500000 грн. На вирішення судово-економічної експертизи поставлено таке питання: «Чи підтверджується нестача ТМЦ на складі, яка була виявлена інспектором ДПІ Шевченківського району м. Львову Грінцевич Г.Г., у розмірі 2500000 грн.?» На дослідження надані такі документи: Акти приймання-передачі ТМЦ державному підприємству «А» за поточний та попередній роки; Наказ на проведення інвентаризації; Розписка комірника, яка надається перед початком проведення інвентаризації про стан ТМЦ на складі; Картки складського обліку ТМЦ; Звіряльна відомість результатів інвентаризації ТМЦ. Необхідно:

1. Проаналізувати надані на дослідження матеріали та визначити чи достатньо їх для відповіді на поставлене судово-економічній експертизі питання: «Чи підтверджується нестача ТМЦ на складі, яка була виявлена інспектором ДПІ Шевченківського району м. Львову Грінцевич Г.Г., у розмірі 2500000 грн.?».
2. Якщо це необхідно, то вказати, яких документів (матеріалів) для проведення експертизи не вистачає та скласти відповідний документ із витребуванням необхідних доказів.

Практичне завдання 19 (максимальна кількість – 2 бала). Для проведення судово-економічної експертизи до державної експертної установи надійшли матеріали господарського провадження № 89/001 за ухвалою судді господарського суду Кіровоградської області Павленко П.П. На вирішення експертизи поставлені такі питання: «Чи підтверджується документально отримання в серпні поточного року корпорацією «А» паливно-мастильних матеріалів, оплачених за рахунок кредитних коштів, які отримано в

«Банку-Банк»?» та «Чи мали місце порушення чинного законодавства під час проведення митного оформлення експортного вантажу паливно-мастильних матеріалів відповідно до контракту № 2 від 08 березня поточного року, укладеного між підприємством «А» та фірмою «Шредер» (Німеччина)?». Необхідно:

1. Визначити, які з питань відносяться до компетенції експерта-економіста і пояснити чому.
2. За питаннями, поставленими у межах компетенції судового експерта з економічних питань, визначити, які об'єкти необхідно дослідити.

Практичне завдання 20 (максимальна кількість – 2 бала). До державної експертної установи для проведення судово-економічної експертизи надійшли матеріали цивільного провадження № 287135 за ухвалою судді Печерського районного суду м. Києва Петренко П.П. На вирішення експертизи поставлені такі питання: «Чи підтверджуються документально висновки ревізії (акт Держаудитслужби № 125/02 від 15 лютого поточного року) щодо встановлення нестачі основних засобів державного підприємства «А» станом на 10 лютого поточного року на суму 990 тис.грн.» та «Чи використані під час проведення ревізії всі необхідні методи та прийоми дослідження даних бухгалтерського обліку ревізорами Держаудитслужби?». Необхідно:

1. Визначити, які з питань відносяться до компетенції експерта-економіста і пояснити чому.
2. За питаннями, поставленими у межах компетенції судового експерта з економічних питань, визначити, які об'єкти необхідно дослідити.

Тема 10. Проблеми та перспективи розвитку економічної експертизи в умовах євроінтеграції України

План семінарського заняття:

1. Основні європейські документи, що визначають мінімальні стандарти й пропонують різні варіанти судово-експертної діяльності
2. Проблеми розвитку економічної експертизи в умовах євроінтеграції
3. Перспективи розвитку економічної експертизи в умовах євроінтеграції

Контрольні питання: Які негативні моменти, пов'язані зі станом невизначеності економічної експертології мають місце в Україні в умовах євроінтеграції? У чому полягає ірраціональність практичного функціонування механізму проведення економічної експертизи? Що таке хаотичність сприйняття сутності економічної експертизи за назвами та реаліями окремих її форм? Які термінологічні невідповідності у процесі проведення економічної експертизи як окремого дослідження Вам відомі? У чому проявляється

нереалізованість потенціалу окремих методичних прийомів контролю у процесі економічної експертизи? Наведіть приклади підміни одних форм економічного контролю іншими. До чого призводить відсутність єдиного підходу в різних фінансово-економічних, наукових, законодавчо-нормативних, процесуальних документах до назв окремих форм експертизи? До чого призводить невизначеність рівня фахових спеціальних знань, якими має володіти експерт-економіст, що є в конкретній ситуації представником суб'єкта контролю і реалізує визначену форму контролю? Які помилки зустрічаються під час викладання фахових дисциплін, предметом яких є окремі форми економічного контролю?

У межах даної теми відбувається **захист**:

- підготовлених рефератів (презентацій) на актуальну тематику в контексті євроінтеграційних процесів в Україні;
- наукової діяльності;
- індивідуальних навчально-дослідних завдань, що передбачає проведення дослідження особливостей економічної експертизи в різних країнах світу (країна визначається за вибором здобувача, перевага надається розвинутим країнам Європи, що входять до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)).

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ

Самостійна робота здобувачів складається з:

- обробки законодавчо-нормативної бази, у т.ч. і європейської, з процесуальних засад, що регламентує порядок призначення і проведення судових експертиз
- підготовки доповідей
- підготовки рефератів (презентацій)
- виконання завдань СРС
- наукової діяльності

Самостійна робота здобувачів також включає обов'язкове виконання Індивідуального науково-дослідного завдання, яке передбачає проведення дослідження особливостей економічної експертизи в різних країнах-членах ОЕСР (країна визначається здобувачем самостійно залежно від його наукових інтересів, проте, рекомендованими є економічно розвинені країни Європейського Союзу та країни-партнери України).

Виступ з доповіддю, підготовка реферату (презентації)

Даний вид самостійної роботи передбачає самостійну підготовку здобувача за обраною тематикою і представлення отриманих результатів у різних формах за його вибором. Нижче наведений перелік не є вичерпним, кожен здобувач може самостійно обрати тематику, яка є найбільш цікавою для нього (лише попередньо узгодивши з її викладачем). Вимоги до рефератів (презентацій) – загально прийняті на кафедрі аудиту, обліку та оподаткування.

Тематика доповідей та рефератів (презентацій)

1. Класифікація судових експертиз за ознаками в Україні та країнах-членах ОЕСР
2. Види судових експертиз в Україні та країнах-членах ОЕСР
3. Розвиток економічної експертизи в Україні та країнах-членах ОЕСР
4. Основні поняття правоохоронної діяльності в частині призначення і проведення економічних експертиз в Україні та країнах-членах ОЕСР
5. Класифікація експертиз за організаційними і предметними ознаками в Україні та країнах-членах ОЕСР
6. Мета, завдання, предмет і об'єкти експертизи в Україні та країнах-членах ОЕСР
7. Види експертиз в Україні та країнах-членах ОЕСР
8. Розвиток економічної експертизи в Україні та країнах-членах ОЕСР
9. Процесуально правовий економічний зміст економічної експертизи в Україні та країнах-членах ОЕСР

10. Організація процесу економічної експертизи в Україні та країнах-членах ОЕСР
11. Джерела інформації економічної експертизи в Україні та країнах-членах ОЕСР
12. Методичні прийоми експертного дослідження в Україні та країнах-членах ОЕСР
13. Узагальнення і реалізація результатів економічної експертизи в Україні та країнах-членах ОЕСР
14. Висунення обґрунтування і доведення гіпотез у дослідженнях економічної експертизи в Україні та країнах-членах ОЕСР
15. Експертні процедури в Україні та країнах-членах ОЕСР
16. Експертні дослідження операцій з коштами
17. Експертні дослідження операцій з матеріальними цінностями
18. Експертні дослідження операцій з праці та заробітної плати
19. Експертні дослідження операцій з виробництва, формування собівартості та реалізації промислової продукції
20. Експертні дослідження депозитних і кредитних операцій у банківському секторі України та в країнах-членах ОЕСР
21. Експертні дослідження у сфері надання послуг в Україні та країнах-членах ОЕСР
22. Експертні дослідження операцій з виробництва, реалізації і собівартості сільськогосподарської продукції
23. Експертні дослідження товарних операцій у торгівлі
24. Експертні дослідження, узагальнення і реалізація результатів експертизи з виробництва і реалізації продукції громадського харчування
25. Структура і зміст висновку експерта з економічних питань в Україні та країнах-членах ОЕСР
26. Профілактичні заходи економічної експертизи для запобігання правопорушенням у господарській діяльності в Україні та країнах-членах ОЕСР
27. Організація робочого місця експерта в Україні та країнах-членах ОЕСР
28. Охорона праці співробітників експертної служби в Україні та країнах-членах ОЕСР
29. Проблеми економічної експертизи в Україні та країнах-членах ОЕСР
30. Перспективи розвитку організації і методики економічних експертиз в Україні та країнах-членах ОЕСР

Опрацювання сучасної наукової фахової літератури

Даний вид самостійної роботи передбачає обробку (прочитання, з'ясування мети та її досягнення, основні моменти, висновки й авторська оцінка цікавості тощо) наукових статей, авторефератів дисертацій тощо. Джерела для опрацювання здобувач обирає

самостійно за власним науковим інтересом. Обов'язковою вимогою до джерел є їх сучасність (не пізніше 10, а краще 5 років випуску). Джерела обираються здобувачем за бажанням і його інтересами (з обов'язковим друком першоджерела і вказанням повної бібліографії) із можливістю вибору із представленого переліку тут чи здобувачем самостійно.

За кожне належним чином опрацьоване джерело (наукова стаття чи автореферат дисертації) здобувач отримує 1 бал. Максимальна кількість опрацьованих джерел, що враховується – п'ять, тобто максимальна кількість балів – 5.

Виконання та оформлення завдань СРС

Даний вид самостійної роботи передбачає виконання завдань здобувачами у поза аудиторний час із належним їх оформленням згідно озвучених викладачем термінів. За правильне виконання завдання СРС здобувач протягом семестру може отримати максимальну кількість балів лише у випадку їх належного виконання, оформлення та відповіді на поставлені питання, у т.ч. і додаткові. Кожне завдання СРС містить максимальну кількість балів, які можна отримати за умови його належного виконання, тобто максимум (при виконанні всіх завдань СРС) здобувач може отримати – 20 балів.

Завдання СРС 1 (максимальна кількість балів – 3). Охарактеризувати основні види (підвиди) судової експертизи із зазначенням їх сутності, строків на проведення та прикладу призначення. Результати представити у вигляді нижче представленої таблиці.

Види судової експертизи і строки їх проведення

Вид	Сутність	Строки проведення	Приклад призначення
Первинна			
Додаткова			
Повторна			
Комісійна			
Комплексна			

Завдання СРС 2 (максимальна кількість балів – 3). Навести по два приклади кожного з підвидів судово-економічної експертизи:

- документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності
- документів про економічну діяльність підприємств й організацій
- документів фінансово-кредитних операцій

Завдання СРС 3 (максимальна кількість балів – 6). Навести по 5 об'єктів та по 5 характерних питань, що ставляться судовим експертам в межах слідчого провадження та судового розгляду справ за напрямками судово-економічної експертизи:

- дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності;
- дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій;
- дослідження документів фінансово-кредитних операцій

Завдання СРС 4 (максимальна кількість балів – 2). Скласти та належним чином оформити пакет документів для подання їх на розгляд до Центральної експертно-кваліфікаційної комісії при Міністерстві юстиції України з метою присвоєння кваліфікації судового експерта згідно Наказу Міністерства юстиції України «Про затвердження інформаційної та технологічної карток адміністративної послуги присвоєння кваліфікації судового експерта» (зі змінами і доповненнями), зокрема:

- заява про допуск до проходження атестації;
 - копія свідоцтва Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України про проходження підготовки (стажування) з теоретичних, організаційних і процесуальних питань судової експертизи;
 - довідка про проходження підготовки (стажування) у науково-дослідній установі судових експертиз Міністерства юстиції України з відповідних експертних спеціальностей;
 - копія диплома про відповідну вищу освіту другого рівня за ступенем магістра з додатком до нього (за наявності також подаються копії дипломів за іншими рівнями вищої освіти з додатками до них);
 - відомості про відсутність судимості;
 - копії першої, другої сторінок паспорта;
 - проекти (копії) не менше трьох висновків з експертних спеціальностей відповідних видів експертиз;
 - рецензії на проекти (копії) висновків, складені судовими експертами, що не брали участі в підготовці (стажуванні);
- дві фотокартки розміром 3×4 см

Завдання СРС 5 (максимальна кількість балів – 6 (по 0,5 бала за кожну правильну відповідь)). Термінологічний диктант.

- Продовжити фразу: «Економічна експертиза – це...»
- Продовжити фразу: «Судово-експертну діяльність в Україні здійснюють ...»
- Продовжити фразу: «Судовий експерт з економічних питань – це...»
- Продовжити фразу: «Метою проведення атестації судових експертів є...»
- Продовжити фразу: «Технологія економічного експертного дослідження – це...»
- Продовжити фразу: «Інформаційне забезпечення експертизи являє собою...»

- Продовжити фразу: «Процесуально-правовий зміст експертизи полягає...»
- Продовжити фразу: «У вступній частині постанови про призначення економічної експертизи вказується...»
- Продовжити фразу: «Експертний висновок складається з частин...»
- Продовжити фразу: «Судовий експерт з економічних питань не має можливості надати висновок у разі...»
- Продовжити фразу: «Комісійна експертиза призначається у випадках, коли...»
- Продовжити фразу: «Комплексна експертиза призначається у випадках, коли...»

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ)

Виконання Індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ), що передбачені в курсі навчальної дисципліни є обов'язковим. Оцінювання ІНДЗ здійснюється в межах 10% від загальної кількості балів. Загальна сума балів останнього періодичного контролю включає бали отримані за ІНДЗ. Так, із 100 балів за підсумкової оцінки за ІНДЗ виставляються від 1 до 10 балів, тобто, максимальна кількість балів за виконання індивідуального науково-дослідного завдання з дисципліни «Економічна експертиза» – 10.

10-8 балів – здобувач на високому рівні підготував індивідуальне науково-дослідне завдання; роботу оформлено належним чином; доповідь представлена чітко, лаконічно, чітко, пов'язано й обґрунтовано; висвітлено всі цікаві аспекти; надано вичерпні, змістовні і правильні відповіді на поставлені питання. При цьому здобувач вільно володіє економічними категоріями, логічно і послідовно розкриває методологічні основи побудови системи економічної експертизи у досліджуваній країні ЄС, показано глибокі знання нормативних та законодавчих актів, спеціальної економічної літератури з питань економічної експертизи у тій країні-члені ОЕСР, яка виступала об'єктом дослідження;

7-4 балів – здобувач на достатньому рівні підготував індивідуальне науково-дослідне завдання; у цілому належним чином оформлено роботу, але є певні зауваження; доповідь представлена не зовсім чітко і лаконічно, цікаві аспекти викладено поверхнево; надано в основному правильні відповіді на поставлені питання. При цьому здобувач припустив деякі неточності у визначенні змісту окремих економічних категорій і викладі організаційно-методичних підходів економічної експертизи, показав неміцні знання літературних джерел, не досить переконливо аргументував свою відповідь щодо питань економічної експертизи у тій країні-члені ОЕСР, яка виступала об'єктом дослідження;

3-1 бали – здобувач підготував індивідуальне науково-дослідне завдання; роботу оформлено із зауваженнями; доповідь представлена не чітко, цікаві аспекти не викладено;

надано не зовсім правильні відповіді на поставлені питання. При цьому здобувач припустив неточності у визначенні змісту окремих економічних категорій і викладі організаційно-методичних підходів судово-економічної експертизи, показав погані знання літературних джерел, не переконливо аргументував свою відповідь щодо питань економічної експертизи у тій країні-члені ОЕСР, яка виступала об'єктом дослідження;

0 балів – здобувач не підготував індивідуальне науково-дослідне завдання.

Наукова діяльність

Наукова діяльність є рекомендованою, проте здійснюється здобувачем за бажанням. Може бути у вигляді участі в науково-практичних конференціях, круглих столах, підготовці матеріалів до друку (тези, статті, статті у фахових виданнях), самоосвіта (тренінги, курси, семінари), висвітленні та популяризації питань економічної експертизи на загал тощо. Кількість балів визначається у кожному окремому випадку в залежності від рівня заходу та обсягу проведеної роботи здобувачем. Крім того, деякі види самостійної роботи можуть бути замінені участю в науковій діяльності, зокрема: 5) підготовка реферату (презентації); 6) опрацювання сучасної наукової фахової літератури; 7) виконання та оформлення завдань СРС.

Мінімальна кількість балів за активну участь в науковій діяльності – 10, максимальна – 30.

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ

Поточний контроль знань студентів відбувається два рази на семестр шляхом оцінки знань за допомогою тестів. За правильну відповідь на кожне з тестових питань студент отримує 0,5 бала. Максимальна кількість отриманих балів на кожному з двох модульних контролів дорівнює 10.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий контроль знань студентів проводиться у вигляді заліку. Студенту на заліку пропонується надати відповідь на 50 тестових питань (за кожну правильну відповідь на одне питання студент отримує 2 бали).

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою ECTS з подальшою трансформацією у п'ятибальну шкалу:

0-60 – «незадовільно»

61-74 – «задовільно»

75-89 – «добре»

90-100 – «відмінно».

Приклад тестового питання

1. Експертиза, під час проведення якої досліджуються ті самі об'єкти і вирішуються ті самі питання, що й при проведенні первинної експертизи – це:

А) повторна експертиза

Б) додаткова експертиза

В) комплексна експертиза

Г) всі запропоновані варіанти є вірними

Д) вірний варіант відповіді не запропоновано

2. Судово-експертна діяльність здійснюється на принципах:

А) законності дослідження

Б) об'єктивності і повноти дослідження

В) незалежності дослідження

Г) всі запропоновані варіанти є вірними

Д) вірний варіант відповіді не запропоновано

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчо-нормативна база

1. Господарський процесуальний кодекс : Закон України від 6 лист. 1991 р. № 1798-XII (із змінами і доповненнями у редакції від 07.05.2022 р.) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/index>
2. Деякі питання надання платних послуг науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції : Постанова КМУ від 27 лип. 2011 р. № 804 (із змінами і доповненнями у редакції від 01.09.2021 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/804-2011-%D0%BF#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства : Закон України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV (із змінами і доповненнями у редакції від 24.05.2022 р.) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/index>
4. Кримінальний процесуальний кодекс : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI (із змінами і доповненнями у редакції від 08.06.2022 р.) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/index>
5. Положення про Координаційну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України : Постанова КМУ від 16 лист. 1994 р. № 778 (із змінами і доповненнями у редакції від 06.05.2020 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/778-94-%D0%BF#Text>
6. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ М-ва юстиції України від 08 жов. 1998 р. № 53/5 (із змінами і доповненнями у редакції від 13.05.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>
7. Про затвердження інформаційної та технологічної карток адміністративної послуги присвоєння кваліфікації судового експерта : Наказ М-ва юстиції України від 29 бер. 2013 р. № 589/5 (зі змінами і доповненнями у редакції від 09.04.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0589323-13#Text>
8. Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз : Наказ М-ва юстиції України від 30 лип. 2010 р. № 1722/5 (із змінами і доповненнями у редакції від 11.11.2014 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1722323-10#Text>
9. Про затвердження Положення про науково-консультативну та методичну раду з

- проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України : Наказ М-ва юстиції України від 27 бер. 2012 р. № 470/5 (із змінами і доповненнями у редакції від 07.02.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0460-12#Text>
10. Про затвердження Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів : Наказ М-ва юстиції України від 03 бер. 2015 р. № 301/5 (із змінами і доповненнями у редакції від 13.05.2022 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text>
 11. Про затвердження Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз : Постанова КМУ від 02 лип. 2008 р. № 595 (із змінами і доповненнями у редакції від 06.05.2020 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2008-%D0%BF#Text>
 12. Про затвердження Порядку ведення державного Реєстру атестованих судових експертів : Наказ М-ва юстиції України від 29 бер. 2012 р. № 492/5 (із змінами і доповненнями у редакції від 05.04.2022 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0484-12#Text>
 13. Про затвердження Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз : Наказ М-ва юстиції України від 02 жовт. 2008 р. № 1666/5 (із змінами і доповненнями у редакції від 14.02.2020 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0924-08#Text>
 14. Про затвердження Порядку присвоєння кваліфікаційних класів судових експертів працівникам науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України : Наказ М-ва юстиції України від 30 груд. 2011 р. № 3660/5 (із змінами і доповненнями у редакції від 08.05.2020 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0002-12#Text>
 15. Про судову експертизу : Закон України від 25 лют. 1994 р. № 4038-XII (зі змінами та доповненнями у редакції від 01.01.2022 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
 16. Цивільний процесуальний кодекс : Закон України від 18 бер. 2004 р. № 1618-IV (із змінами і доповненнями у редакції від 06.04.2022 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Навчальні літературні джерела з електронним доступом

1. Бешуля І.В., Гевлич Л.Л. Судово-бухгалтерська експертиза: навчальний посібник (для студентів спец. «Облік та аудит» усіх форм навчання); за заг. ред. Є.Є. Іоніна. Донецьк: ДонНУ, 2013. 144 с. URL:

- <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/389/1/%...%BA.pdf>
2. Гуцаленко Л.В., Михальчишина Л.Г., Сидорчук В.М., Пентюк І.К. Судово-бухгалтерська експертиза. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 352 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk767327.pdf>
 3. Дікань Л.В., Понікаров В.Д., Кожушко О.В. Судово-економічна експертиза: навчальний посібник. Х.: Вид ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 432 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/7964/1/%...%BA.pdf>
 4. Економічна експертиза: теорія, методологія та організація: моногр. за заг. ред. докт. екон. наук, проф. Михайла Лучка. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 308 с. URL: http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42242/1/Ekonomichna_expertyza-monografia.pdf
 5. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Судова бухгалтерія» для здобувачів вищої освіти / Укладачі: Коваленко А.В., Фурса В.В. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. 45 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/0902/8.1.pdf>
 6. Кучеренко Т.Є, Уланчук В.С, Бечко В.П. Судово-бухгалтерська експертиза: Практикум для студентів освітнього рівня «магістр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Умань: ФОП «Масловатий», 2018. 116 с. URL: https://oblik.udau.edu.ua/assets/files/2020/metodichki/10.-praktikum-z-disciplini-sudovo-buhgalterska-ekspertizp-dlya_studentiv_-dfn.pdf
 7. Опорний конспект лекцій в таблицях та рисунках з дисципліни «Судово-бухгалтерська експертиза» для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 071 «Облік і оподаткування» / укладачі О.В. Топоркова, Т.О. Євлаш, О.О. Говоруха. Х.: ХДУХТ, 2019. 108 с. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5178/1/%...%95.pdf>
 8. Основи судової експертизи : навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л.М. Головченко, А.І. Лозовий, Е.Б. Сімакова-Єфремян та ін. Х. : Право, 2016. 928 с. URL: <https://cul.com.ua/preview/ose.pdf>
 9. Пакет візуального супроводження із дисципліни «Судово-бухгалтерська експертиза» для студентів денної та заочної форм навчання / укладачі Н.С. Акімова, О.В. Топоркова, Т.О. Євлаш, О.О. Нестеренко, І.С. Коробкіна. Х. : ХДУХТ, 2017. 78 с. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/handle/123456789/1739>
 10. Судова експертиза: проблеми сьогодення та перспективи розвитку: колективна монографія / Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз. Л., 2020.

- 406 с. URL: http://Indise.in.ua/sites/default/files/2020-07/Monografia_2020.pdf
11. Судово-бухгалтерська експертиза: наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека; уклад. Л. Дейнека; упоряд. А. Сафарова. Луцьк, 2017. 78 назв. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/14451/1/sudovo_buh_ekspert.pdf
 12. Судово-економічна експертиза: навчальний посібник / Дікань Л.В., Понікаров В.Д., Кожушко О.В. Х.: Вид ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 432 с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/7964/1/%...%BA.pdf>
 13. Ужва А.М. Судово-бухгалтерська експертиза: Навчальний посібник. Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2019. 226 с. URL: <http://dspace.mdu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/529/1/%...%B0.pdf>
 14. Юодкайте-Гранскіене Г. Порівняльний огляд діяльності органів судової експертизи в державах-членах ЄС: 2-й звіт по місії Європейської комісії / ENPI «Підтримка реформ у сфері юстиції України». 55 с. URL: EuropeAid/134175/L/ACT/UA № 2013/328-160.

Наукові публікації

1. Актуальні питання судової експертизи і криміналістики: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф.-полілогу (м. Харків, 15-16 квіт. 2021 р.). Харків: Право, 2021. 320 с.
2. Актуальні питання судової експертизи і криміналістики: збірник матеріалів міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 150-річчю з дня народження Засл. проф. М.С. Бокаріуса, 18-19 квіт. 2019 р.). Харків: ХНДІСЕ, 2019. 508 с.
3. Богомолова О.С. Проблемні питання практики проведення судових економічних експертиз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 5. С. 279-282
4. Бугай Н. Судово-бухгалтерська експертиза як складова економічного контролю: сьогодення та майбутнє. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2014. Вип. 2 (11). С. 62-70.
5. Вертепна К.О. Методичні підходи економічного дослідження які використовуються експертом-економістом під час дослідження, пов'язаних з розрахунком орендної плати. Судова експертиза: проблеми сьогодення та перспективи розвитку: колективна монографія / Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз. Л., 2020. С. 100-104
6. Вітер Д.В. Використання судової експертизи під час розслідування злочинів у сфері фінансування соціальних цільових програм. дис. д-ра філософії: 081. Харківський

- науково-дослідний інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса. Х. 2021.
7. Гаспарян С.Г. Особливості формування правової культури у співробітників судово-експертних установ. *Матеріали круглого столу «Судова експертиза: сучасність та майбутнє»*. 25 січ. 2018 р. Л.: Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, 2019. С. 36-38.
 8. Гавриш Г.О. Формування ринку послуг економічної експертизи в Україні, дис. канд. екон. наук: 08.00.03, м. Кривий Ріг, 2014.
 9. Говорова К.І. Теоретичні та загально-методичні положення судової економічної експертизи документів фінансово-кредитних операцій. дис. д-ра філософії: 081. Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса. Х. 2021.
 10. Говорова К.І. Визначення сукупної вартості кредиту при проведенні дослідження документів фінансово-кредитних операцій. *Матеріали круглого столу «Судова експертиза: сучасність та майбутнє»*. 25 січ. 2018 р. Л.: Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, 2019. С. 39-41.
 11. Горлачук О.А. Актуальні аспекти розвитку судової економічної експертизи. *Актуальні питання судової експертизи і криміналістики : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф.-полілогу*. Х.: Право, 2021. С. 137-138
 12. Горлачук О.А. Проведення судових економічних експертиз, пов'язаних із доведенням суб'єктів господарювання до банкрутства. *Інноваційна економіка*. 2019. Вип. 7-8. С. 139-144
 13. Губанова І.В. Проведення фінансово-економічних експертиз пов'язаних з банкрутством підприємств. *Матеріали круглого столу «Судова експертиза: сучасність та майбутнє»*. 25 січ. 2018 р. Л.: Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, 2019. С. 50-52.
 14. Гула Л., Михалюк О. Характеристика судово-бухгалтерської експертизи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2018. № 894. випуск 18. С. 120-123.
 15. Дерій В.А., Дема Д.І. Економічна експертиза діяльності підприємств. *Економіка та суспільство. Електронне наукове фахове видання*. 2017. Вип. 11. С. 508-514.
 16. Дмитренко Є. Експертні економічні дослідження та судова експертиза податкового обліку. *Вісник ДФС України «Офіційно про податки»*. 2015. № 33 (33). URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8743>

17. Долбнєва Д.В. Шляхи трансформації системи боротьби з економічними злочинами в Україні з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу. *ScienceRise*. 2019. № 2-3. С. 21-27
18. Євдокіменко С.В. Судово-економічна експертиза: теоретико-методологічні засади і практика реалізації. Автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.09. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 44 с.
19. Калініченко М.М., Струк І.О. Дослідження дизайну інтер'єрів як об'єктів авторського права: досвід експертів Європейського союзу. Судова експертиза: проблеми сьогодення та перспективи розвитку: колективна монографія / Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз. Л., 2020. С. 63-68
20. Ключев О.М. До питання міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2018. Вип. 18. С. 154-162
21. Коваленко О.В. Розвиток судово-економічної експертизи в Україні. *Криміналістика і судова експертиза*. 2013. Вип. 58 (2). С. 482-488
22. Ковальчук О.О. Судово-економічна експертиза: теоретичний аспект. *Управління розвитком*. 2014. № 12. С. 49-51
23. Косован В.С. Доцільність включення або невключення до вартості об'єкта нерухомого майна суми ПДВ в рамках порівняльного методичного підходу. Судова експертиза: проблеми сьогодення та перспективи розвитку: колективна монографія / Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз. Л., 2020. С. 79-82
24. Кулик Р.Р. Суть і об'єктивна необхідність виникнення експертизи. *Економічний аналіз*. 2018. Т. 28, № 4. С. 95-99
25. Левченко Н.М., Авраменко К.В. Судово-бухгалтерська експертиза розрахунків за виплатами працівникам. *Міжнародний науково-виробничий журнал «Сталий розвиток»*. 2015. № 3 (28). С. 198-205.
26. Лисак О.П. Судово-економічна експертиза: роль, значення та основні аспекти організації. *Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології*. Вінниця: Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2019. Ч. 3. С. 42-50.
27. Лисенко В., Комишнюк Ю. Особливості проведення судово-економічної експертизи у ході розслідування злочинів, вчинених суб'єктами господарювання з ознаками фіктивності. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Юридичні науки*. 2019. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2019_3_12
28. Литвин З.Б. Економічна експертиза як функція попередження економічних

- злочинів. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 6 (2). С. 118-122
29. Литвин З.Б. Економічна експертиза як пріоритетна форма фінансового контролю на підприємствах. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 36 (2). С. 123-127
 30. Мартинова Л.В., Якіміва В.С. Теоретичні аспекти визначення змісту судової економічної експертизи. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 2. С. 6-9
 31. Міщенко Т.М. Умови та особливості проведення судово-економічної експертизи у справах про доведення до банкрутства. *Економіка та суспільство*, 2021. № 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-6>
 32. Міщенко Т.М. Теоретико-організаційні засади судово-економічної експертизи контрольованих операцій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 20. С. 292-299.
 33. Моргунова Т.І. Сучасні особливості проведення судово-бухгалтерської експертизи. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 2 (2). С. 17-21
 34. Мулик Т.О., Мулик Я.І. Теоретичні основи судово-економічної експертизи: аналіз наукових поглядів. *Економічний простір*. 2021. № 165. С. 131-139.
 35. Мулик Я.І. Економічна експертиза в Україні: теоретичні та практичні аспекти. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. 2020. № 2 (54). С. 27-38
 36. Олійничук О., Купер М. Міжнародний досвід використання економічної експертизи у фінансових розслідуваннях. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 3. С. 59-75
 37. Орехова А.І. Історичні аспекти розвитку судової бухгалтерії як форми контролю. URL: <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/2151/1/%...%8E.docx.pdf>
 38. Панасюк В.М., Піскар Г.Є. Тлумачення сутності поняття «економічна експертиза». *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [м. Тернопіль, 23 груд. 2020 р.] / редкол.: Slawomir Bartosiewicz, Drager Henning, Zbigniew Korzeb [та ін.]*. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 96-98
 39. Перезовова І.В. Теоретичні та організаційні засади економічної експертизи в управлінні підприємствами: дис. д-ра екон. наук: 08.00.04, Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. Івано-Франківськ, 2014. 466 с.
 40. Перезовова І.В. Економічна експертиза як специфічна галузь знань. *Економіка: реалії часу*. 2013. № 3 (8). С. 97-105.
 41. Пілюков Ю., Шрамко О. Судова експертиза як форма використання спеціальних

- знань при розслідуванні корупційних злочинів. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Випуск 4 (16). С. 139-143.
42. Пілюков Ю.О. Процесуальні вимоги до висновку експерта у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. № 3. С. 99-102.
43. Проблеми та перспективи розвитку судової експертизи та криміналістики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 16 жовтня 2020 року) / відп. ред. А.І. Черемнова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 700 с.
44. Пугаченко О., Пильникова Я., Черниш Л. Ретроспективний огляд результатів дисертаційних досліджень, які присвячено судово-економічній експертизі. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності : Збірник матеріалів засідання № 1 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції*, 24 вересня 2021 року. С. 340-343.
45. Пугаченко О., Ткаченко О., Бандурко Д. Особливості призначення та проведення судових експертиз з економічних питань. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності : Збірник матеріалів засідання № 1 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції*, 24 вересня 2021 року. С. 293-298.
46. Пугаченко О.Б. Вимоги процесуального законодавства в частині участі експерта при проведенні судової експертизи з економічних питань. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки*. 2013. Вип. 24. С. 340-348
47. Пугаченко О.Б. Законодавче визначення основних завдань судово-економічної експертизи. *Актуальні питання права та соціально-економічних відносин: Збірник наукових статей*. 2021. С. 87-94.
48. Пугаченко О.Б. Порядок призначення судово-економічної експертизи. *Матеріали Першої Всеукраїнської науково-практичної конференції (заочної) «Сучасні проблеми економічної теорії, маркетингу та моделювання соціально-економічних систем»*. 28-29 квіт. 2017 р. Кропивницький: «Ексклюзив-Систем», 2017. С. 102-104
49. Пугаченко О.Б. Порядок проведення судових експертиз з питань оподаткування. *Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Здоров'я та суспільство»*, 5 лист. 2020 р. Кропивницький, 2020. С. 197-205
50. Пугаченко О.Б. Права експерта у судовій експертизі з економічних питань. *Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання*

- права та соціально-економічних відносин», 8 лист. 2018 р. Кропивницький, 2018. С. 41-47*
51. Пугаченко О.Б. Проведення експертизи під час здійснення податкового контролю контролюючими органами. *Матеріали IX Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні питання сучасної економіки».* 22 груд. 2017 р. Частина 2. Умань: Видавець «Сочинський М.М.», 2017. С. 52-53
 52. Пугаченко О.Б. Процесуальні вимоги призначення та проведення економічних експертиз *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки.* 2014. вип. 26. С. 207-215
 53. Пугаченко О.Б., Бандурко Д.В. Обов'язки та відповідальність судових експертів з економічних питань. *Актуальні питання права та соціально-економічних відносин: Збірник наукових статей.* 2021. С. 130-136.
 54. Пугаченко О.Б., Косенко С.С., Бабій М.В. Організація проведення судових експертиз та експертних досліджень з економічних питань. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки.* 2021. № 6 (39). С. 115-130.
 55. Пугаченко О.Б., Фоміна Т.В. Законодавче регулювання орієнтовного переліку вирішуваних питань судово-економічною експертизою документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності. *Modern engineering and innovative technologies.* Issue № 19. Part 2. February 2022. Sergeieva&Co, Karlsruhe, Germany. С.42-50.
 56. Рева Т.М. Особливості проведення судово-економічної експертизи по результатам аудиторського звіту, акту ревізії. Судова експертиза: проблеми сьогодення та перспективи розвитку: колективна монографія / Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз. Л., 2020. С. 153-158
 57. Романів С.Р., Будник Л.А., Саченко С.І. Судово-економічна експертиза в Україні: її економічна суть та кадрове забезпечення. *Інфраструктура ринку.* 2018. № 23. С. 343-350
 58. Саченко С.І., Гаріян С.В. Основні особливості надання послуг з економічної експертизи. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [м. Тернопіль, 23 груд. 2020 р.] / редкол.: Slawomir Bartosiewicz, Drager Henning, Zbigniew Korzeb [та ін.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 107-109*
 59. Саченко С.І., Черешнюк О.М. Економічна експертиза взаємовідносин підприємства з споживачами. *Приазовський економічний вісник.* 2017. № 2. С. 159-163
 60. Свінцицький А.В., Падалка А.М. Поняття та значення судових експертиз у розкритті й розслідуванні організованої злочинної діяльності у сфері

- оподаткування. *Інформація і право*. 2020. № 3 (34). С. 96-103
61. Сімакова-Єфремян Е.Б. До питання про взаємозалежність європейських інтеграційних процесів і тенденцій інтеграції спеціальних знань в Україні. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2017. Вип. 17. С. 152-158
 62. Сопільник Р.Л. Експертне забезпечення правосуддя у контексті євроінтеграційних процесів. *Криміналістичний вісник*. 2015. № 1 (23). С. 39-44
 63. Стельмах Н.Є. Бухгалтерська експертиза сільськогосподарської діяльності: судово-процесуальний аспект. дис. канд. екон. наук: 08.00.09, Нац. акад. аграр. наук України, ННЦ «Ін-т аграрної економіки». К., 2016. 229 с.
 64. Стельмах Н.Є. Економіко-правова сутність судово-бухгалтерської експертизи в ринкових умовах господарювання. *Облік і фінанси*. 2014. № 4. С. 64-68
 65. Стельмах Н. Підготовка експертів-бухгалтерів: проблеми та перспективи. *Ефективна економіка*. 2016. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4748>
 66. Стельмах Н. Методичне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи в сільському господарстві: стан та перспективи. *Економічний дискурс*. 2021. Випуск 3-4. С. 57-63.
 67. Степанова С.В. Європейські стандарти права на справедливий суд та їх імплементація у національне законодавство України: конституційно-правове дослідження: дис. канд. юрид. наук: 12.00.02. ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2018. 264 с.
 68. Судова експертиза: сучасність та майбутнє: *Матеріали круглого столу*. 25 січ. 2018 р.; за заг. ред. д.т.н. Кузіна М.О. / Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України. Л., 2019. 150 с.
 69. Тимкович П.В. Проведення економічних експертиз з питань відображення підприємствами в бухгалтерському обліку майна, що знаходиться в зоні бойових дій чи на тимчасово окупованій території України. Судова експертиза: проблеми сьогодення та перспективи розвитку: колективна монографія / Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз. Л., 2020. С. 192-197
 70. Тимкович П.В., Маланчак В.Є. Методологія проведення економічних експертиз з питань документального підтвердження нестач чи лишків основних засобів та запасів. *Матеріали круглого столу «Судова експертиза: сучасність та майбутнє»*. 25 січ. 2018 р. Л.: Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, 2019. С. 129-131.
 71. Токарева К.В. Актуальні питання механізму проведення судової економічної

- експертизи в сучасних умовах. *Криміналістичний вісник*. 2018. № 2. С. 92-98
72. Угровецький О.П., Свідерський О.О. Напрямки формування сучасного теоретичного підґрунтя судово-експертної діяльності в Україні. *Матеріали круглого столу «Судова експертиза: сучасність та майбутнє»*. 25 січ. 2018 р. Л.: Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, 2019. С. 132-135.
 73. Федчишина В.В. Спеціальні економічні знання у правових системах Європи, Австралії та США. *Науковий огляд*. 2018. № 3 (46). С. 124-143
 74. Фоміна О.В., Шушакова І.К. Судова економічна експертиза з питань трансфертного ціноутворення. *Економіка Україна*. 2021. № 10 (719). С. 52-66
 75. Хомутенко О.В. Судова економічна експертиза як регіональний інструмент підтримки управлінських рішень. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2019. № 20. С. 415-423
 76. Хомутенко О.В. Судова економічна експертиза як інструмент формування принципів забезпечення позитивних ефектів в економіці. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2015. №. 15. С. 306-312
 77. Хомутенко В.П., Мотигін Д.В. Актуалізація судово-економічних експертиз в умовах тіньової економіки. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 6. С. 21-25
 78. Чеберяк П.П. Завдання судових експертиз при розкритті й розслідуванні злочинів, вчинених в економічній сфері України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2013. Вип. 10. С. 83-88
 79. Шрамко О. Можливості судово-економічних експертиз при розслідуванні окремих корупційних злочинів. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Випуск 1 (17). С. 162-165.
 80. Шушко О.О. Забезпечення економічної безпеки національної економіки шляхом економічної експертизи: дис. канд. екон. наук: 08.00.03. Запоріжжя, 2019.
 81. Brigitte W. Muehlmann, Priscilla Burnaby, Martha Howe (2012). The Use of Forensic Accounting Experts in Tax Cases as Identified in Court Opinions. *Journal of Forensic & Investigative Accounting*. Vol. 4, Issue 2. URL: http://web.nacva.com/JFIA/Issues/JFIA-2012-2_1.pdf
 82. Kirakosyan N. (2019) On Several Features Of Toxicological Expertise Conducted In The National Bureau Of Expertises Of The Republic Of Armenia. *Матеріали круглого столу «Судова експертиза: сучасність та майбутнє»*. 25 січ. 2018 р. Л.: Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, 2019. С. 13-15.

83. Kliuiev O.M. (2019) Improvement Of Forensic Support For Justice: Theoretical, Legal And Organizational Aspects. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. June 2019. № 19 (1). P. 102-117
84. Made Laut Mertha Jaya, I. Made Narsa (2021). The Importance of Forensic Tax and Accounting Knowledge to Prevent Fraud in New Normal Era. *Journal of Hunan University. Natural Sciences*. Vol.48. № 2. P. 101-109.
85. Puhachenko Olha (2017) The Procedure for Performing Economic Evaluation in Ukraine. *The Third Scientific and Practical Conference dedicated to International Day of Seafarers "Modern marine technologies, problems of socio-economic development and solutions"*, Batumi, Georgia 24-25 June 2017. P. 15-16
86. Puhachenko Olha (2017) The Procedure for Performing Economic Evaluation in Ukraine. *Innovative Economics and Management (Special Edition 2)*. 2017. Volume IV. P. 166-174
87. Puhachenko Olha (2022) Principles Of Tax Legislation And Organization of Tax Control In Ukraine. *Innovative economics and management*. Vol. 9 (1). P. 57-65
88. Sivchuk I.P. (2020) Utilization Of Specialized Knowledge In The Solution of Economic Disputes (Conflicts). Судова експертиза: проблеми сьогодення та перспективи розвитку: колективна монографія / Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз. Л., 2020. С. 9-13.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт у частині розділу «СУДОВІ ЕКСПЕРТИЗИ» Міністерства юстиції України – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/legal_expertise
2. Офіційний сайт Міністерства юстиції України – Режим доступу: <http://minjust.gov.ua/>
3. Європейська комісія з питань ефективності правосуддя Ради Європи (СЕРЕЈ) [European Commission on the Efficiency of Justice of the Council of Europe]. – Режим доступу: <https://vkksu.gov.ua/ua/mijnarodne-spivrobotnitstvo/spivrobotnitstvo-z-radou-evropi-ta-evropeyskim-souzom/ewropiejska-komisiia-z-pitani-efiektiwnosti-prawosuddia-radi-ewropi-cerej/>
4. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства [European and international standards in the field of justice]. Basic Principles on the Independence of the Judiciary. United Nations Human Rights. Office of the High Commissioner. – Режим доступу: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx>

5. Офіційний сайт Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності. – Режим доступу: <http://www.intelect.org.ua/>
6. Офіційний сайт Кропивницького відділення Київського Науково-дослідного інституту судових експертиз. – Режим доступу: <http://www.kndise.gov.ua/filials/>
7. Науково-дослідні установи судових експертиз. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/section_8
8. Графіки проведення планових перевірок діяльності судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/grafiki-provedennya-planovih-perevirok-diyalnosti-sudovih-ekspertiv-yaki-ne-e-pratsivnikami-derjavnih-spetsializovanih-ustanov>
9. Інформація щодо судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ за 2021 рік (станом на 01.04.2022 р.) – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/legal_expertise
10. Реєстр методик проведення судових експертиз – Режим доступу: <https://rmpse.minjust.gov.ua/>
11. Реєстр атестованих судових експертів – Режим доступу: <https://rase.minjust.gov.ua/>
12. Судово-економічна експертиза. – Режим доступу: <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/education-materials/sudovo-ekonom%D1%96chna-ekspertiza.pdf>
13. Офіційний сайт Верховної ради України – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>
14. Офіційний сайт Державної податкової служби України – Режим доступу: <http://sts.gov.ua/>
15. Офіційний сайт Державної служби статистики України – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
16. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
17. Офіційний сайт Державної казначейської служби України – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>
18. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг – Режим доступу: <https://www.nfr.gov.ua>
19. Офіційний сайт Національного банку України – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
20. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>

ВИТЯГ

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
з питань підготовки та призначення
судових експертиз та експертних досліджень****ІІІ. Економічна експертиза**

1. Експертиза документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності

1.1. Основними завданнями експертизи документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності є визначення:

- ✓ документальної обґрунтованості розміру нестачі або надлишків товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів на підприємствах, в установах, організаціях і їх структурних підрозділах (далі – підприємство) періоду їх утворення;
- ✓ документальної обґрунтованості оформлення операцій з одержання, зберігання, виготовлення, реалізації товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, основних засобів, надання послуг;
- ✓ документальної обґрунтованості відображення в обліку операцій з основними засобами, товарно-матеріальними цінностями, грошовими коштами, цінними паперами та іншими активами;
- ✓ документальної обґрунтованості відображення в обліку операцій з нарахування та виплати заробітної плати, інших виплат;
- ✓ документальної обґрунтованості, задекларованої платником податку бази оподаткування податком на прибуток підприємств, та суми податку, що підлягає сплаті за певний звітний період, визначеної органом податкового контролю;
- ✓ документальної обґрунтованості формування платником податкових зобов'язань та податкового кредиту з податку на додану вартість, визначення суми податку на додану вартість, що підлягає сплаті, та суми податку на додану вартість, заявленої до бюджетного відшкодування;
- ✓ документальної обґрунтованості окремих елементів податків та зборів, визначених платником у відповідних деклараціях (розрахунках, звітах).

Вирішення питань, що належать до компетенції органів державного фінансового та податкового контролю (здійснення експертами-економістами перевірки певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності установ, організацій, підприємств з метою виявлення наявних фактів порушення законодавства, фактів порушення податкового законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб), не належить до завдань економічної експертизи.

1.2. Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

- ✓ Чи підтверджується документально встановлена за актом інвентаризації нестача (надлишки) грошових коштів у касі на суму на підприємстві на певну дату?
- ✓ Чи підтверджується документально нестача товарно-матеріальних цінностей, встановлена за актом інвентаризації на підприємстві, в кількісних та вартісних показниках на певну дату?
- ✓ Чи підтверджується документально нестача основних засобів на підприємстві в кількісних та вартісних показниках?
- ✓ Чи підтверджується документально розмір безпідставно виплаченої та списаної по касі підприємства заробітної плати з урахуванням даних, наданих органом (особою), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), та висновків почеркознавчої експертизи про те, що підписи в платіжних документах про

одержання заробітної плати (номер відомості, період) учинені не особами, які в них зазначені?

- ✓ Чи обґрунтовано відшкодовано за певний період витрати на відрядження? Якщо так, то у якій сумі?
- ✓ Чи підтверджуються документально висновки перевірки у частині, що стосується завищення обсягу і вартості виконаних робіт, з урахуванням висновків інших видів експертиз?
- ✓ Чи підтверджується документально заявлений у позовних вимогах позивача розмір заборгованості за поставлені підприємству товарно-матеріальні цінності, виконані роботи (надані послуги) за договором за певний період, у тому числі з урахуванням висновків інших видів експертиз?
- ✓ Чи підтверджується документально зазначене в акті контролюючого органу заниження об'єкта оподаткування за певний період і донарахування до сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету (зазначається яких)?
- ✓ Чи відповідають визначені та задекларовані підприємством доходи за певний період наданим первинним документам та вимогам Податкового кодексу України?
- ✓ Чи відповідають визначені та задекларовані витрати підприємством за певний період наданим первинним документам та вимогам Податкового кодексу України?
- ✓ Чи підтверджуються документально витрати підприємства за певний період, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг?
- ✓ Чи підтверджується документально та нормативно відображення у податковому обліку підприємства нарахування амортизації за певний період?
- ✓ Чи підтверджуються документально обсяги господарських операцій та проведення розрахунків з нерезидентами за певний період?
- ✓ Чи підтверджуються документально висновки акта органу податкового контролю про завищення підприємством заявленої суми бюджетного відшкодування з податку на додану вартість за певний період?
- ✓ Чи підтверджується документально визначений об'єкт оподаткування з доходів, виплачених підприємством нерезиденту, із джерелом їх походження з України у зазначеному в акті перевірки періоді?

Подібні питання можуть бути поставлені за іншими видами податків та обов'язкових платежів.

2. Експертиза документів про економічну діяльність підприємств й організацій

2.1. Основними завданнями експертизи документів про економічну діяльність підприємств й організацій є:

- 1) проведення аналізу:
 - ✓ показників фінансово-економічного стану (платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості тощо) підприємства/організації;
 - ✓ структури майна та джерел його придбання;
- 2) визначення:
 - ✓ документальної обґрунтованості розрахунків з дебіторами і кредиторами;
 - ✓ документальної обґрунтованості аналізу складу витрат;
 - ✓ документальної обґрунтованості розрахунків плати за оренду майна;
 - ✓ документальної обґрунтованості розрахунків частки майна у разі виходу учасника зі складу засновників підприємства;
 - ✓ документальної обґрунтованості розрахунків втраченого заробітку (від несвоєчасної виплати компенсації заподіяної шкоди у разі втрати працездатності та в інших випадках);
 - ✓ документальної обґрунтованості цільового витрачання бюджетних коштів;
 - ✓ документальної обґрунтованості розрахунків втраченої вигоди;
 - ✓ документальної обґрунтованості розрахунків економічного показника майнової

шкоди (збитки, втрачена вигода), проведених суб'єктами фінансово-господарського контролю, органами досудового розслідування або заявлених у позовних вимогах;

- ✓ документальної обґрунтованості здійснених фінансово-господарських операцій із придбання товарів, робіт, послуг за бюджетні кошти.

Вирішення питань щодо дотримання відповідальними особами організаційно-правових вимог до проведення закупівлі товарів, робіт, послуг за державні кошти не належить до завдань судово-економічної експертизи.

Вирішення питань щодо визнання поточної дебіторської заборгованості безнадійною не належить до завдань економічної експертизи.

2.2. Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

- ✓ Як основні економічні показники (ліквідності, платоспроможності і прибутковості тощо) фінансово-господарського стану (найменування організації) на дату укладання або закінчення терміну дії угоди (реквізити) характеризують господарсько-фінансову діяльність (найменування організації)?
- ✓ Чи підтверджується документально сума внеску до статутного фонду (найменування організації або учасника) та розрахунок розміру частини майна, що підлягає поверненню особі, яка вибула зі складу засновників (зазначається дата виходу)?
- ✓ Чи підтверджується документально розмір необґрунтованого заниження (несплати) орендної плати (найменування організації) у сумі (зазначається сума) за період (зазначається період), визначений в акті перевірки контролюючого органу або у позовних вимогах? Якщо так, - у якій сумі?
- ✓ Чи підтверджується документально постачання (товарів, робіт, послуг) за умовами договору закупівлі, укладеного між підприємствами з урахуванням додаткових угод та статті 41 Закону України «Про публічні закупівлі» у кількості (зазначається кількість) на суму (зазначається сума)?
- ✓ Чи підтверджуються документально висновки акта перевірки щодо нецільового використання бюджетних коштів, отриманих підприємством (найменування) за бюджетною програмою (назва програми)?
- ✓ Чи підтверджується документально розрахунок пенсійних виплат громадянину (прізвище, ім'я, по батькові), проведений установами Пенсійного фонду України за період (зазначається період)?
- ✓ Чи мали місце ознаки доведення до банкрутства, фіктивного банкрутства, прихованого банкрутства станом на певну дату за результатами аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства?
- ✓ Чи підтверджуються документально висновки акта перевірки щодо наявності у підприємства (найменування) заборгованості з виплати заробітної плати станом на (зазначається дата)?
- ✓ Чи підтверджується документально та нормативно розрахунок дивідендів до виплати, здійснений підприємством (найменування) власнику корпоративних прав (найменування юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи) за період (зазначається період)?
- ✓ Чи підтверджуються документально висновки, зазначені в акті перевірки контролюючого органу (номер, дата) щодо завищення обсягів державної закупівлі (назва товарів, робіт, послуг) на суму (зазначається сума) порівняно з умовами договору (номер, дата), укладеного за результатами конкурсних торгів?
- ✓ Чи підтверджуються документально висновки акта перевірки контролюючого органу (номер, дата) щодо необґрунтованого перерахування бюджетних коштів на суму (зазначається сума) з урахуванням висновків інших видів експертиз?

3. Експертиза документів фінансово-кредитних операцій

3.1. Основними завданнями експертизи документів фінансово-кредитних операцій є визначення:

- ✓ документальної обґрунтованості оформлення банківських операцій з відкриття рахунків, руху грошових коштів на рахунках;
- ✓ документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку операцій з видачі, використання та погашення кредитів;
- ✓ документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку банків їх фінансово-господарської діяльності;
- ✓ відповідності відображення фінансово-господарських операцій банків вимогам нормативних актів з ведення обліку і подання звітності;
- ✓ документальної обґрунтованості відображення фінансово-господарських операцій щодо нарахування та сплати банками податків та їх відповідності даним обліку та звітності, чинному законодавству;
- ✓ документальної обґрунтованості проведення операцій за депозитними вкладками у банківських та інших фінансових установах.

3.2. Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

- ✓ Чи підтверджуються документально висновки акта перевірки щодо відповідності вимогам чинного законодавства документального оформлення операцій (найменування установи) з надання кредитів, повноти нарахування і сплати відсотків та інших платежів за користування кредитами позичальником (найменування юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи) за кредитною угодою (номер, дата)?
- ✓ Чи відповідає перелік документів, наданих банку підприємством (найменування) для отримання кредитних коштів за кредитною угодою, чинному Положенню про кредитування?
- ✓ Чи відповідає метод нарахування банком процентів за депозитним договором вимогам законодавства про депозитні операції банку або іншої фінансової установи?
- ✓ Чи підтверджується документально розмір збитків банку, визначений в акті перевірки (зазначається суб'єкт контролю), внаслідок необґрунтованої видачі, неповернення кредиту за угодою (номер, дата)?
- ✓ Чи підтверджується бухгалтерськими та первинними документами нецільове використання кредитних коштів за угодою (номер, дата)?
- ✓ Чи відповідає наявний у матеріалах справи розрахунок заборгованості позичальника (зі сплати процентів за кредит та погашення основної суми боргу) перед банком умовам укладеного між зазначеними сторонами кредитного договору та розрахунковим документам щодо видачі та погашення кредиту за цим кредитним договором?
- ✓ Чи відповідає метод нарахування банком процентів за кредитним договором (реквізити договору) вимогам Положення про кредитування банку (найменування установи)?
- ✓ Чи підтверджується первинними документами та даними бухгалтерського обліку банку внесення вкладником (П.І.Б.) грошових коштів у сумі (зазначається сума) за депозитним договором (номер, дата)?

3.3. Разом з документом про призначення експертизи (залучення експерта) експерту слід надати документи бухгалтерського та податкового обліку, які містять вихідні дані для вирішення поставлених питань. Такими документами можуть бути прибуткові та видаткові накладні, податкові накладні, ордери, звіти матеріально відповідальних осіб, картки складського обліку, касові книжки, матеріали інвентаризації, акти ревізій, таблиці, наряди, акти приймання виконаних робіт, трудові договори, розрахункові платіжні відомості, виписки банку, платіжні доручення і вимоги, договори про матеріальну відповідальність, накопичувальні (оборотні) відомості, реєстри

бухгалтерського обліку (журнали-ордери, меморіальні ордери, картки субконто та інші за балансовими рахунками), головні книги, реєстри податкових накладних, податкові декларації, баланси та інші первинні і зведені документи бухгалтерського та податкового обліку і звітності.

Якщо ведення бухгалтерського та податкового обліку здійснювалось в електронному вигляді, експерту надаються реєстри бухгалтерського та податкового обліку в роздрукованому вигляді, обов'язково завірені в установленому порядку. Додатково вони можуть бути надані на вимогу експерта на електронних носіях інформації, у формі, придатній для сприймання змісту людиною, та систематизованими в хронологічному порядку (за відповідними періодами).

Якщо експертиза призначається з метою перевірки висновків документальної ревізії, у документі про призначення експертизи (залучення експерта) зазначається, які саме висновки і з яких причин викликають сумнів (суперечать іншим матеріалам справи, непереконливо обґрунтовані контролюючим органом, фінансовими інспекторами тощо).

У разі потреби для визначення, які саме документи слід надати експерту на дослідження в кожному конкретному випадку, доцільно отримати консультацію експерта-економіста.

Для проведення дослідження необхідно надати оригінали документів або належним чином завірені їх якісні копії.

Документи мають бути систематизованими в хронологічному порядку (за відповідними періодами), підшитими, прошнурованими та пронумерованими.

Додаток 1
до Інструкції про призначення
та проведення судових експертиз
та експертних досліджень
у редакції Наказу Міністерства юстиції
№ 1950/5 від 26.12.2012 р.

КОНТРОЛЬНА КАРТКА
за повторною експертизою № _____ від _____ року

1. Експертна установа, що проводить повторну експертизу (експерт) _____
2. Вид судової експертизи _____
3. Експертиза призначена (органом, особою) _____
4. Підстави для призначення повторної експертизи _____
5. Повторно поставлено питань _____
6. Вид, кількість об'єктів _____
7. Установа(и), що проводила(и) попередню(і) експертизу(и); номер і дата проведеної експертизи.
Прізвище, ім'я та по батькові, стаж експертної роботи _____
8. Склад експертної комісії, що проводила повторну експертизу. Прізвища, імена та по батькові,
стаж роботи експертів _____
9. Відповідність висновків повторної експертизи висновкам попередньої експертизи
(співпали повністю, частково, не співпали зовсім) _____

Зміст питань, поставлених повторно	Зміст висновків, що не співпали		Причини розбіжностей висновків (навести думку експерта, який проводив повторну експертизу)
	з попередньою експертизою (висновком спеціаліста), зазначити № експертизи	з повторною експертизою (висновком спеціаліста)	

Експерт(и): _____

Кодифікатор причин розбіжностей:

1. Недостатність або незадовільна якість наданих на дослідження матеріалів (вихідних даних).
2. Неправильна оцінка виявлених ознак.
3. Неповнота проведеного дослідження.
4. Неправильний вибір схеми або методики дослідження.
5. Неправильне застосування методики дослідження.
6. Помилка у розрахунках, виборі параметрів, коефіцієнтів.
7. Вихід експерта за межі компетенції.
8. Відсутність необхідних або використання застарілих приладів та обладнання.
9. Неправильна організація експертного дослідження.
10. Інші причини (вказати які).

Керівник установи _____
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)